№ 55 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 10 ՄԱՐՏԻ

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ
Տարեկան . . . . 10 ռուբ.
Կէս տարին . . . . 6 ռուբ.
Ամսական . . . . 1 ռուբ.

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ
Տարեկան . . . . 12 ռուբ.
Կէս տարին . . . . 7 ռուբ.

Բաժանորդագրութիւնը ընդունւում է իւրաքանչիւր ամսի սկզբից, և պիտի վերջանայ անպատճառ յետագայ որևէ ամսի վերջին.
Մարտի մէկից մինչև տարւայ վերջը արժէ 9 ռուբլի.
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐ. և ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹ. ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՒՈՒՄ
Հասցէ փոխելու համար պէտք է ուղարկել 20 ԿՈՊԵԿ (կարելի է և նամականիշով) և հին հասցէն, առանց որի դիմումները կը մնան ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ.

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ 1916 ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀՈՐԻԶՈՆ

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 10 ՄԱՐՏԻ № 55

ԱՌԱՆՁԻՆ №-Ը ԱՄԷՆ ՏԵՂ 6 ԿՈՊ.
ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԸՆԴՈՒՆՒՈՒՄ ԵՆ ԱՄԷՆ ԼԵԶՈՒՈՎ.—1-ին երեսի վրայ տողին (պետիտ) 10 կոպ., Կովկասից դուրս 20 կոպ., 4-րդ երես 5 կոպ., Կովկասից դուրս 10 կոպ.
ԱՊԱՌԻԿ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՉԵՆ ԸՆԴՈՒՆՒՈՒՄ
Խմբագրութիւնը բաց է 9—3 ժամ., գրասենեակը 9—3 ժ. ցերեկ. և 6—8 ժ. երեկ.
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԽՄԲԱԳՐԻ ՄՈՏ՝ ժ. 2-ից մինչ 3-ը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція Газеты „Оризонъ". Сололакская ул., № 6, кв. 1, Телеф. № 15—57. ... Tiflis (Russie, Caucase), Rédaction „Horizon".

ՕՐՒԱՅ ԿԱՐԵՒՈՐ ԱՆՑՔԵՐԸ

Ռուսաց արևմտեան ճակատում շարունակւում են եռուն թնդանօթամարտները հիւսիսում. Գալիցիայում ռուսները վերցրել են երկու թնդանօթ և ուրիշ աւարներ.

Կովկասեան ճակատում ռուսները կռւից յետոյ առաջ են անցել դարձեալ մի քանի վերստ ծովափնեայ շրջանում.

Վերդէնի մօտ յետ է մղւած գերմանական մի նոր կատաղի յարձակումը.

Սալոնիկի ճակատում տեղի է ունենում թնդանօթաձգութիւն ֆրանսիական ծանր արտիլերիայի մասնակցութեամբ.

Էլեկտրո- „ԼԻՐԱ" Թատրոն
Մարտի 9-ին, 10-ին և 11-ին
ԱՌԱՋԻՆ ՍԷՐ
Սքանչելի դրամա 4 գործ.
ԱԶԴ.—Պատրաստւում է հետաքրքիր սենսացիա.
582 0—147

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Պարտադիր կարգադրութիւնների I յօդւածի համաձայն, հրատարակած Թիֆլիսի Քաղաքային Վարչութեան կողմից, Թիֆլիսում գտնւող կաթնատու կենդանիների, կաթնաբուժական ագարակների և կաթնեղէնների հսկողութեանը վերաբերող, ոչ ոք իրաւունք չունի կաթնատու կենդանիներ պահել կամ վաճառելու, կաթնեղէններ պատրաստելու նպատակով, ինչպէս նաև ֆերմա, պահեստ, կաթնարաններ բաց անելու կամ առևտուրով պարապելու համար առանց Քաղաքային Վարչութեան թոյլտւութեան.

Այս մասին յայտնելով ի գիտութիւն Թիֆլիս քաղաքի ազգաբնակութեան, ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ խնդրում է այն անձանց, որոնց վերաբերում է, Քաղաքային Վարչութիւնից վերցնել թոյլատրական վկայաթղթեր կաթնեղէններ պատրաստելու և վաճառքի հանելու իրաւունք ստանալու համար.

Վկայաթղթեր ստանալու համար ժամանակամիջոց է նշանակւած մինչև մայիսի 1-ը 1916 թ.,

Ովքեր մինչև նշանակւած ժամանակամիջոցը վկայաթղթեր չեն ստանայ, նրանց մասին արձանագրութիւն կը կազմւի պարտադիր կարգադրութիւնները խախտելուն համար և վարչական կարգով նրանց վրայ համապատասխան տուգանք կը նշանակւի.

914 3—3

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Համաձայն 1916 թ. փետրւարի 24-ին հաստատւած պայմանագրի, ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՌԱԶՄԱ-ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻ և ինժեներ Իւան Սերգէեւիչ ՊՈՆԴՈԵՒԻ միջև, նրա պահեստից, որը գտնւում է Թիֆլիսում, Նիկոլաևեան փողոցի վրայ, №№ 127 և 164, երկրի պաշտպանութեան գործի համար բաց է թողնւում առանձին և ամեն տեսակի երկաթներ, ինչպէս նաև շինութեան այլ պարագաներ մշակելու համար, համաձայն պայմանագրի նշանակւած գների.

Ամեն տեսակի որոշումներ և նիւթեր ձեռք բերել նորերը ստանալու համար դիմել Ռազմա-Արդիւն. Կոմիտէի Մեխանիքական Բաժանմունքի գրասենեակ, Նիկոլաևեան փող., № 184.

271 10—2

ԲԺԻՇԿ
Շուշանիկ Նարաքեան
Ընդունում է հիւանդներ
Կանանց հիւանդութիւնների և մանկաբարձութեան մասնագէտ. Ընդունելութիւնը ամեն օր ցերեկւայ 1—2 ժ. երեկոյեան 4—6 ժամը.
Սոլոլակ, Ռտիշչևսկայա փող. № 1.
705 Հեռախօս 10—58. 100—78

Թիֆլիսի ակնաբուժարանի աւագ օրդինատոր բժշկուհի
ՍՈՖԻԱ ՄԻՐԶՈՅԵԱՆ
Ընդունում է ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ունեցողներին ամեն օր $1^1/_2$—3 ժամը.
Սերգէևսկ. փող. № 1, հեռախօս 16—67
932 50—25

ԲԵՌԼԻՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ.
ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
ՆԵՐՔԻՆ հիւանդութիւնների բժշկութիւնը, ԹՈՔԱԽՏԻ մասնաւորապէս կրծքի, թոքերի, [illegible], բժշկութիւն նաև ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԻՈԶՆԵՐԻ, թոքախտի, սրտի և ուրիշ օրգանների քննութիւնը և լուսանկարելը [illegible] ՌԵՆՏԳԵՆԻ ճառագայթներով. Ամեն օր 9—1 և 5—7 ժ., կիրակի օրերը 9—12-ը.
Բեհբուտովսկայա № 23, հեռ. 7—94.
243 25—8

ԲԺԻՇԿ
ՎԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ
Վերսկսել է հիւանդների ընդունելութիւնը, մասնաւորապէս կոկորդի, քթի, ականջի հիւանդութիւններով.
Առաւօտ. ժամը 10—12-ը.
Երեկոյեան » 5—7-ը
Бебутовская ул., № 26. 3-րդ օրիորդաց գիմնազիայի կողքին.
849 75—63

ԲԺԻՇԿ
Բ. Գ. ՆԱՐԻՄԱՆՈՎ
Վեներական, կաշւի, սիֆիլիս և սեռական հիւանդութիւններ. Բուժում «606» և «914» պրեպարատներով. Հիւանդների ընդունելութիւնը ամեն օր երեկ. ժ. $5^1/_2$-ից մինչև 8-ը. Միքայէլեան փող., № 33.
38 Հեռախօս 16-17. 100—51

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼՈՒՄ
ԲԺԻՇԿ
ՎԻԱՄՇԱԳՈՒՀԻ ԱՐԻՍՏԱԿԷՍԵԱՆ
ՏԻՐՈՍԵԱՆ
Ներքին և կանանց հիւանդութիւններ. Հիւանդներին ընդունում է առաւօտեան ժամը 8-ից մինչև 9-ը, երեկոյեան ժամը 5-ից մինչև 7-ը. Միխայլովսկայա փող., տուն Դրամբեանի.
184 25—10

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ ԵՒ ՄԵՐ ԳԻՒՂԱՑԻՈՒԹԻՒՆԸ

Գիւղատնտեսական համագումարում ամենից շատ աչքի էին ընկնում զեմստւօների ներկայացուցիչները. Իբրև սրտացաւ մարդիկ, նրանք ցոյց էին տալիս դրութեան լրջութիւնը. Իբրև իրազեկ և պատրաստւած անդամներ, նրանք էին, որ նպատակայարմար առաջարկներ էին անում.

Անդրկովկասի գիւղատնտեսութիւնը չունէր այնտեղ ներկայացուցիչ. Եւ ով էլ մասնակցէր, չէր կարող ներկայացուցիչ համարւել, քանի որ մեզանում ոչ ընտրութիւններ կան, ոչ զեմստւօ կայ, ոչ էլ սրտացաւ պաշտօնեաներ.

Զուրկ լինելով բոլոր նպաստաւոր պայմաններից, մեր գիւղացիութիւնը ունի միայն մէկ անկատար ներկայացուցչութիւն. — ազգային ընկերութիւնները, մասնաւորապէս Գիւղատնտեսականը, իր ճիւղերով.

Եւ այսօր ազգային ընկերութիւնների վրայ ընկնում է ծանր պարտականութիւն՝ տեսնել ձախորդ հանգամանքներում բարեխղճութեամբ կատարել ժողովրդի կիսապաշտօնական ներկայացուցչի դերը.

Այս գիւղատնտեսական համագումարը, իր ցանկութիւններով և որոշումներով. Անշուշտ, նա գիւղացիական համագումարի հանգամանք չունէր. Բայց և այնպէս, գաւառի ձայնն այնտեղ մասամբ լսելի եղաւ. Օրւայ սպառնալից հանգամանքների մասին խօսել է այնտեղ և առաջարկել մի շարք պաշտպանողական միջոցներ. Անյապաղ սերմացու հասցնել գիւղացիութեանը, լրացնել անասունների և գործիքների պակասը, աշխատող ձեռքեր ուղարկել գիւղը գերիներից, փախստականներից և նոյն իսկ զօրակոչի ենթարկւած ոյժերից. Առաջարկել է կազմակերպել կին աշխատաւորներին և նրանցով փոխարինել հեռացած տղամարդկանց և այլն.

Այս բոլոր խնդիրները մեր իրականութիւնն էլ են յուզում և պիտի զբաղեն մեր ազգային ընկերութիւնների լուրջ ուշադրութիւնը. Ճիշտ է, սրանց ուշադրութիւնը գրաւած է մեր իրականութեան շատ ուրիշ հրատապ և ծանր խնդիրներով. Բայց ինչ արած. այդպէս է մեր ժողովրդի արտակարգ վիճակը. Կեանքը չի սպասում, երբոր պետութեան մէջ ընթանում են իրենց ուղիով, առանց մեր դրութիւնը հաշւի առնելու. Եւ մենք, մեր ազգային ընկերութիւններով հանդերձ, պարտաւոր ենք ամեն տեղ հասնել, ամեն գործի իրազեկ լինել և ձեռքից բաց չթողնել մի որևէ, թէկուզ փոքրիկ հնարաւորութիւն՝ թեթևացնելու հայ ժողովրդի անմխիթար վիճակը.

Գիւղատնտեսական համագումարի որոշումները մենք պիտի օգտագործենք և մեր ժողովրդի համար. Մեր ընկերութիւնները պէտք է աշխատեն ըստ կարելւոյն խաղալ նոյն դերը, ինչ որ ռուսական զեմստւօները. Պետութիւնը որոշ չափով արդէն ճանաչում է մեր ընկերութիւնների պաշտօնական բնաւորութիւնը հասարակական կեանքում. Նրանք երբեմն նպաստներ են ստանում իրենց գործունէութեան համար զեմստւային միջոցներից. Դա էլ նշանակալից երևոյթ է և իրաւունք է տալիս ընկերութիւններին անել իշխանութեանը դիմումներ՝ արժանի լուրջ ուշադրութեան.

Մեր ընկերութիւնները պիտի գնան քայլ առ քայլ ռուսական զեմստւօների հետ նոյն վճռականութեամբ, հրապարակօրէն և պաշտօնապէս, պիտի առաջադրեն իրենց պահանջները, հիմնւելով մեր գաւառական իրականութեան անժխտելի փաստերի վրայ.

Գիւղատնտեսական ընկերութիւնը պիտի փաստալից առաջադրութիւն անի սերմացուի, անասունների, գործիքների և աշխատող ձեռքերի պակասութեան մասին. Նա պիտի բացատրի մեր երկրի կղզիացած դրութիւնը, պատերազմական ֆրոնտի մօտ լինելը հայկական շրջաններին և հացի պակասութիւնը, որ նկատւում էր նոյնիսկ նորմալ պայմաններում. Նա պիտի մատանշութիւն առաջ բերող զեկուցումներ տայ ռեկւիզիցիայի պայմանների և մեր գաւառի տնտեսական ոյժերի մասին, ինչպէս արաւ ռուսական համագումարը.

Մեր իրականութեանն են վերաբերում մինչև անգամ մի շարք մասնաւոր որոշումներ. Այդպէս, գինեգործական տնտեսութիւնը մեզնում սերտօրէն կապւած է խաղողի կուլտուրայի հետ. Այդ հարցի մասին խորհել են Ռուսաստանում. Ի՞նչ կուզէր ասել այդ առթիւ հայ գիւղատնտեսութիւնը յանձին իր ներկայացուցիչների.

Խօսում են գերիների և փախստականների աշխատանքի մասին. Բայց մեզնում գերիներ չկան, նրանք շատ հեռուներն են տարւում, և կարծես մեր կողմերում պահելը անյարմար է նկատւում. Միւս կողմից, մեր երկիրն ապաստանած փախստականները այնպիսի տեղերից են, որոնք ոչ թէ անցել են թշնամու ձեռքը, այլ, ընդհակառակը, գրաււած են ռուս զօրքերով. Եւ եթէ այդ փախստականները կարողանան աշխատել, անշուշտ նախ և առաջ կը գնան իրենց հողերը մշակելու, իրենց տնտեսութիւնը վերականգնելու. Ուրեմն, Անդրկովկասում աշխատող ձեռքերի պակասը գէթ մասամբ լրացնելու համար պէտք է դիմել այլ միջոցների. Դրանց մասին պիտի խորհեն մեր ընկերութիւնները.

Եթէ կառավարութեանը արւելիք դիմումների, զեկուցումների հիմնաւորման տեսակէտից հայ ընկերութիւնների, մասնաւորապէս Գիւղատնտեսականի, ձեռքի տակ եղած փաստերը անբաւարար են, նա մի նոր և շտապողական անկետա պիտի կազմի, ինչպէս արեց պատերազմի սկզբին. Անհնարին չէ թերևս գլուխ բերել Հայ Գիւղատնտեսական ընկերութեան նախաձեռնութեամբ նոյն իսկ մի գիւղացիական համագումար — հայկական շրջանում, թէկուզ անկատար ներկայացուցչութեամբ.

Փոխարքայութեան գոյութեան փաստը ապացուցում է, որ կենտրոնական իշխանութիւնն էլ ճանաչում է Կովկասի և Անդրկովկասի առանձնայատկութիւնները. Սրանք չեն կարող լուծւել համառուսական ժողովներում. Այդ պատճառով, մի գուցէ հնարաւոր լինէր Հայկական, Վրացական և Կայսերական գիւղատնտեսական ընկերութիւնների միջնորդութեամբ և նախաձեռնութեամբ գլուխ բերել մօտիկ ապագայում Անդրկովկասեան Գիւղատնտեսական Համագումար. Այնտեղ, գաւառացիների կենդանի լեզւով կասւի այն, ինչ որ կայ մեր իրականութեան մէջ. Կը պարզւի, վերջապէս, որ լռութիւնը երջանկութեան և բարեկեցիկ դրութեան ապացոյց չէ.

Վերջապէս մեր իրականութեան մէջ զեմստւօներին փոխարինող ընկերութիւնները պիտի անպայման կապ ունենան այն գիւղատնտեսական Պալատայի հետ, որի գոյութեամբ այնքան հետաքրքրւեցին համագումարի զեմստւօները.

Մեր ընկերութիւնները պիտի մի կերպ ձայն ստանան և այն կենտրոնական հասարակական օրգանում, որը կազմւելու է զեմստւօյական, քաղաքային և ռազմա-արդիւնաբերական միութիւնների միջոցով և որը սերտ կապ է պահպանելու տեղական մարմինների հետ. Մասնակցելով այդ գործին, մեր ընկերութիւնները շատ աւելի դիւրութիւն կունենան մեր գաւառի ձայնը հնչեցնելու անտարբեր կենտրոնում.

Բայց առայժմ ամեն ինչ անյայտութեան մէջ է.

Մինչև անգամ յայտնի չէ, թէ ի՞նչ է լինելու մեր գիւղատնտեսական ընկերութեան հերթական ընդհանուր ժողովը, որը կարող է բաւական հետաքրքրական լինել վերոյիշեալ խնդիրներում, եթէ հաւաքւեն ընկերութեան բոլոր ճիւղերի ներկայացուցիչները.

Մեզ յայտնի չէ նաև, թէ ինչպէս է եղել, որ Մատակարարողական Խորհրդակցութիւնը (Совѣщаніе по продовольственной части) ուշադրութիւն է գ... Անդրկովկասի միայն մի քանի գաւառների գիւղատնտեսութեան վրայ. Այդպէս, Թերթերում կարդացինք, որ փոխարքայութեան տրամադրութեան տակ է դրւած Սուխումի շրջանին սերմացու հասցնելու համար 580,000 ռ., Սղնախի գաւառին—17,000, Շամախի գաւառին 6,200. Մենք կուզէինք իմանալ, արդեօք ապացուցւած է, որ միակ կարիքաւորները, կամ ամենակարիքաւորները սերմացուի տեսակէտից հենց այդ գաւառներն են. Եւ եթէ այդպիսի կարծիք է ստեղծւել ղեկավարող շրջաններում, ինչ ենք անելու մենք, որպէսզի ցրենք այդ թիւրիմացութիւնը. Կամ գուցէ ուրիշ գաւառներ նպաստի խնդիր չեն էլ յարուցել. Կան այսպիսի շատ հարցեր, որոնց ընթացքի մասին մեզ ոչինչ յայտնի չէ.

Յոյս ունենք, որ Հայ Գիւղատնտեսական ընկերութիւնը իր պարտականութիւնը կը կատարի. Նա հրապարակային քննութեան կենթարկի այն հարցերը, որոնք մասնաւոր և լուռ աշխատանքով չեն լուծւում. Այդպիսի բնոյթ ունեն մեզ համար այն հարցերը, որ յարուցեց Համառուսական գիւղատնտեսական համագումարը.

Ա. Շ.

ՈՐԲԱՆՈՑՆԵՐԸ

Զարհուրելի գաղթից յետոյ, երբ պարզւեց, որ մեծ թւով երկու սեռի տաճկահայ երեխաներ են մնացել բաց երկնքի տակ, զուրկ ծնողական խնամքից, զարհուրելի արհաւիրքին զոհ դառած իրենց հայրերն ու մայրերը—բնականաբար հարց առաջ եկաւ նրանց խնամքի մասին.

Խնդիրը պարզ էր. Հարկաւոր էր և անհրաժեշտ վերցնել եղած որբերը, սնուցանել ու դաստիարակել նրանց մայրերի ոգով, որպէսզի ապագայում ուղարկեն Հայրենիք—վերակենդանացնելու ու ապրեցնելու հայրենի քանդած օճախները.

Սակայն, տարաբախտաբար խնդիրն աւելի պակաս ուշադրութիւն առաւ իր վրայ, քան հարկաւոր էր.

Ճիշտ է, հենց սկզբից հօրից ու մօրից և կամ մօտիկ ազգականներից զրկւած թշւառ որբերը հաւաքեցին էջմիածնում, որտեղ նրանց թիւն անցաւ հազարից. Ապա զանազան ընկերութիւնների կողմից ձեռնարկեցին բանալ որբանոցներ, որոնց մէջ հետզհետէ սկսեցին կենտրոնացնել որբերը. Ներկայումս էլ շատ ընկերութիւններ ու կոմիտէներ մտածում են բանալ որբանոցներ.

Բայց մի՞թէ սրանով վերջանում է խնդիրը.—Ո՛չ.

Ամենից առաջ հարկ է նկատել, որ որբերի գործն՝ իբրև ազգային վերածնութեան գերագոյն նպատակին ծառայող մէկ կարևոր խնդիր՝—պէտք էր կենտրոնացնել մէկ յատուկ մարմնի ձեռքում. Այս կէտի նշանակութիւնը կայանում է նրանում, որ որբերի խնամատարութեան ընդհանուր գործը այդպիսով միայն հնարաւոր կը լինէր առաջ տանել մէկ ընդհանուր ծրագրով, մէկ—նախօրէն խիստ սահմանագծւած ուղիով. Բացի այդ չափազանց կարևոր է դրամական մի ընդհանուր և մշտական աղբիւր ստեղծել այդ գործը հիմնաւոր կացութեան մէջ դնելու համար. Պետական անընդհատ և կանոնաւոր նպաստը միայն պիտի կազմէ գլխաւոր միջոցը՝ որբերի և որբանոցների գոյութեան. Եթէ չենք սխալւում, Պետական Դումայի պատգամաւոր պ. Պապաջանեանը այդ ուղղութեամբ քայլեր արել էր արդէն և մասնակի յաջողութիւն ունեցել. Լաւ կը լինէր, եթէ պետական նպաստը, որի տրւելու վրայ չենք կասկածում, և որբերի խնամելու ամբողջ գործը կենտրոնանար մէկ ընտրւած մարմնի ձեռքում, որը կարող կը լինի մշտական և ուղղակի յարաբերութեան մէջ մտնել կառավարութեան հետ. Այդ մարմինը ոչ միայն կը հոգար նիւթականը, այլ և գործի բարոյական կողմը. Նա կը մշակէ ընդհանուր մի ձև և կորոշէ թէ ինչ կոմիտէների, գոյութիւն ունեցող ընկերութիւնների կարելի է յանձնել որբերը և այլն.

Ցաւոք հարկ է նկատել, որ մինչև այժմ դեռ հաւաքւած չեն բոլոր որբերը. Սրանցից շատերը դեռ մնում են անխնամ, հեռու հոգատար հսկողութիւնից, զանազան հանրակացարաններում, գիւղական խրճիթներում և այլ տեղերում. Վերջիններիս թիւը պէտք է ենթադրել, լինելու է շատ մեծ. Չի կատարւել մինչև այժմս մի ցուցակագրութիւն, որից երևար գոնէ, թէ քանիսի է հասնում որբանոցները դեռևս չանցած որբերի թիւը, ինչ պայմաններումն են ապրում և այլն.

Ուրեմն անհրաժեշտ է այս ուղղութեամբ ևս կատարել աշխատանք, կազմել ցուցակագրութիւն և յայտնի կացուցանել նախ որբանոցներից դուրս մնացած և ապա նաև որբանոցների մէջ առնւած որբերի ընդհանուր թիւը, ըստ այնմ աշխատելով հնար եղածին չափ շուտ հաւաքել նաև [illegible] տաք յարկերի տակ, խնամատար ձեռքերի մէջ.

Դիտենք ընկերութիւններ, որոնք 2—300 ռ. դրամագլխով ձեռնարկում և կամ մտադիր են ձեռնարկել որբանոց բանալ. «Ի՞նչ կայ որ»—ասում են և հեշտացնում գործը. Տարաբախտաբար այս լուրջ գործի վերաբերմամբ ևս շատերը միակողմանի և կամ թեթև վերաբերմունք են ցոյց տալիս. Այս վտանգաւոր ուղղութեան դէմ պէտք է կռւել. Յայտնի չէ նոյն իսկ, թէ ո՞վ է իրաւունք տալիս որբեր յանձնելու այս կամ ընկերութեանը.

Շեշտում ենք այս գործը շուտափոյթ կարգի դնելու պահանջը.

Ս. Նազանեան

„ՀՈՐԻԶՈՆԻ" ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐԻՑ

Փարիզ, 14 փետր. (ն. տ.)

Երեկ, փետր. 13-ին, Էմիլ Դուժերգի հայանպաստ կրակոտ բանախօսութիւնից յետոյ, Մագըլէն եկեղեցու բեմից Օրլէանի եպիսկոպոս գեր. Տուշէն (Touchet) մի սրտայոյզ քարոզ խօսեց, որի մէջ ասաց, ի միջի այլոց, հետեւեալը.

«Լսեցէք, դիւանագէտներ. աղաչում եմ ձեզ, որ երբ պատերազմից յետոյ զինւորներն իրենց գրաւած աթոռները ձեզ յանձնեն, ազատեցէք Հայաստանը, փրկեցէք այն. այլապէս եթէ պատերազմից յետոյ հայերը ռումբերով օդը հանեն ամբողջ Պոլիսը, ես, Օրլէանի եպիսկոպոսս, ձեռքս խղճիս վրայ Աստուծոյ առջև կարդարացնեմ այդ անիշխանականութիւնը»...

Կ.

Մարսէյլ, 17 փետր. (ն. տ.)

Փետրւարի 14-ին, կիրակի օր, տեղի ունեցաւ «Մարսէյլի Հայ Երիտասարդաց Միութեան» կազմակերպած ֆրանկօ-հայկական հանդէս-ներկայացումը ի նպաստ Կովկասի հայ կամաւորներին.

Մարսէյլի հայ գաղութը գրեթէ ամբողջութեամբ այնտեղ էր, անւանի Մասիլիա սրահին մէջ. այնտեղ էին և ֆրանսիական թերթերու խմբագիրներն, որոնք յաջորդ օրը իրենց օրաթերթերուն մէջ անգամ մ'ալ արձանագրեցին հայ անունը, արձանագրեցին՝ իրենց ներբողը հոն դրոշմելով.

Դաշնակի վրայ «Բամբ որոտան»-ով բացւեցաւ հանդէսը զոր նւագեց հայուհի մը, ապա «Լա Մարսէյէզը» դարձեալ նոյն հայուհիէն. Սկսաւ հայկական ներկայացումը՝ «[illegible] Արշաւանքը» երկարապատում թատերախաղը. սիրողներէ ներկայացւած բազմամարդ պիէս մը ըլլալով հանդերձ շատ յաջող անցաւ.

Ապա սկսան երգել մէջ ընդ մէջ ֆրանսացի անւանի երգչուհիները Փարիզի կեթէ լիրիգին և Մարսէյլի օպերային. Հիանալի արտասանութիւններ էին ամենը, ու ծափ եկած էին իրենց աջակցութիւնը խառնել հայկականին.

«Մարսէյլի Հայ Երիտասարդաց Միութեան» նշանակելի գործերէ մէկն ալ պիտի ըլլայ ֆրանկօ-հայկական այս հանդէս-ներկայացումը, որուն բարոյական և նիւթական արդիւնքը անակնկալ մ'էր ամենուն համար. Յիշատակելի օր մ'է 1916 փետր. 13-ը, երբ ֆրանսացիները անգամ մը ևս իրենց սիրտը լայն բացին Հայաստանի տառապանքին ու փառքին հանդէպ.

Բ. Սպիճ

digitised by A.R.A.R.@

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Թիֆլիս, 10 մարտի

ԿԻՆԸ ՆԵՐԿԱՅ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՄԷՋ

Քաղաքակրթութիւնը երկունքի այս օրերում ցուցահանում է մի կողմից իր այլանդակ «առաւելութիւնները», միւս կողմից իր դրական և մխիթարական յատկութիւնները։ Մի կողմից՝ մարդ-գազանն է երևան գալիս իր գիշատիչ և յօշոտող բնազդներով, իր անհոգ, աշխարհաւեր գոռոզով, միւս կողմից հանդէս է գալիս ճշմարիտ մարդը՝ սիրող ու կարեկցող, դժբախտներին ապաստանող, նրանց վէրքերը բուժող և նրանց վշտերը ամոքող։ Մարդկային բնութեան երկու հակոտնեայ բնազդները—աւերիչ էգօիզմը և շինարար ալտրուիզմը— կարելի է ասել, գտնում են իրենց բարձրագոյն արտայայտութիւնը ներկայ պատերազմում։ Եւ, եթէ, գուցէ նոյնիսկ նախապատմական շրջաններում, գազանը այնքան ուժով չի շեշտուել մարդկային էութեան մէջ, երբէք սպանութեան ու աւերածի բնազդը չի գործել այնքան հրէշաւոր ծաւալով ու այնքան անողոք ժողեգնութեամբ, ինչպէս այսօր՝ պողպատի, ուժանակի, գնդացիրների ու շրապնելների այս անօրինակ ուրագանի մէջ... Գերմանական և ժանտաւոր թիւրքական նորագոյն բարբարոսութիւնները կ'աղօտանան պատմութեան ամենաարիւնոտ դրւագների առաջև. ոչ մէկը մարդկութեան ամենադաժան վամպիրներից չի նիւթել այն գիւական սարսափները, որոնց լայնածաւալ բեմն եղաւ Հայաստանը...Այո, բայց և երբէք, անտարակոյս, ալտրուիզմը, մարդկային գթասիրութեան բնազդը չի արտայայտուել այնքան մեծ ու սփոփիչ չափերով, ինչպէս դարձեալ ներկայ պատերազմում։

Եւ նա արտայայտուել է մի անսովոր, աննախընթաց ծաւալով կին-մարդկութեան մէջ։ Սքանչելի են և արժանի ամենաշքեղ դափնիների՝ այն եռանդուն ու անձնազոհ թռիչքները, որ ցոյց է տալիս կինը բոլոր պատերազմող և չէզոք երկրներում։ Ի՜նչ համեմատութիւն վաղեմի շրջանների հետ։ Պատմութիւնը իր արշալոյսի օրերից ի վեր՝ որք է տեսել կնոջը, որբ ու ստրուկ, հլու, անձայն երկրպագու իր հզօր խնամակալի—ամուսնու։ Երկար դարեր—ոչ մի ուրոյն շարժում, ոչ մի թռիչք, ինքնիշխանութիւն։ Եղել են շերտեր ու վայրեր նախապատմութեան ու պատմութեան մէջ, ուր «գեղեցիկ սեռը» կատարել է նաև այրական աշխատանքներ, ուղեկցել է նոյնիսկ տղամարդուն պատերազմի դաշտ, բայց դրանք եղել են բացառութիւն։

Ներկայ պատերազմը ցոյց տւեց, թէ որքան առաջադիմել ու հասունացել է մարդկութեան քնքոյշ, տկար ու անչափահաս համարւած կէսը—կնութիւնը։ Նա այլևս չի թափում միայն արտասուք, չի դողում ու լալիս վտանգի, փորձանքի հանդէպ, չի ապաւինում տաք ու ապահով անկիւնների, այլ և առնական պողպատենով նետւում է յորձանքի մէջ, գնում է արցունք սրբելու, վէրքեր կապելու, վիշտ ամոքելու, գնում է օգնելու պատերազմից զրկւածներին, հոգալու զինւորների որբ մնացած ընտանիքների կարիքները, գնում է հաց ու խնամք մատակարարելու անօթեւաններին, կազմակերպելու ապաստարաններ, որբանոցներ, Կարմիր Խաչի ընկերութիւններ, սննդատու կայաններ, շարժական և անշարժ հիւանդանոցներ... Անթիւ են այսօր բժշկուհիները, վիրակապները, որբախնամները, գթութեան քոյրերը և ամեն տեսակ կին գործիչները։

Բնական չէ այդ։ Գիւղը պարպւած է տղամարդուց, կինը գնում է փոխարինելու նրան՝ գիւղային, երկրագործական և ուրիշ աշխատանքներում. կինը անտրտունջ իր վրայ է առնում ընտանիքի ծանր հոգսը։

Այդպէս—Եւրոպայում, Ռուսաստանում, այդպէս և մեզ մօտ։ Հայ կինն էլ առաջադիմել է այդ տեսակէտից. Նա միշտ էլ, ի հարկէ, փայլել է իր տոկունութեամբ ու անձնազոհութեամբ (կարող ենք երևակայել, թէ ինչ աստիճանի է հասնում այդ անձնազոհութիւնը, հայ դժբախտ, չարքաշ գեղջկուհու մէջ, այսօր, երբ նրա օճախն էլ գրեթէ պարպւած է և երբ նա պէտք է յաճախ մեն-մենակ կրէ իր ընտանիքի ու տնտեսութեան ծանր հոգսերը)... Բայց մինչև վերջին ժամանակները, կարելի է ասել, ընտանեկան յարկի տակ են միայն ծաղկել այդ մեծ առաքինութիւնները։ Այսօր նրանք արդէն խորտակում են նահապետականութեան անձուկ շրջանակը և դուրս են գալիս լայն հրապարակ։ Եւ մենք տեսնում ենք կորովի ու անձնուրացութեան հմայլելի օրինակներ։ Սաթենիկները չեն մնում այլևս բացառութիւն, նրանց թիւը հետզհետէ աճում է։ Քանի՜ երիտասարդ կեանքեր հնձւեցին պարտէզի վտանգաւոր դաշտի վրայ, աղէտի ու համաճարակի վայրերում։ Քանի՜ ուրիշները կանգուն են այսօր որբանոցների, ապաստարանների մէջ, ճիգ ու քրտինք պահանջող աշխատանքի շուրջը... Թէ Կովկասի բոլոր կենտրոններում և թէ նոյնիսկ Ռուսաստանի մի քանի քաղաքների մէջ, կազմակերպւած են այսօր հայ կանանց ու օրիորդների կօմիտէներ, որոնք իրենց բաժին մասնակցութիւնն են բերում համազգային գործին, անում են դրամական հանգանակութիւններ, օգնում են կամաւորներին, հայ զինւորների ընտանիքներին, պահպանում են որբանոցներ, դարդ ու շուրջ են հաղորդում հանրային թէյարաններին։ Կանանց կօմիտէներ հիմնւած են ի միջի այլոց Պետրօգրադում, Մոսկւայում, Նոր-Նախիջևանում։ Կանանց ու օրիորդաց, ընդարձակ կազմակերպութիւններ կան և Թիֆլիսում. օգնում են կամաւորներին ու գաղթականներին, դրամ, ճերմակեղէն ու այլ պէտքեր մատակարարելով, կազմակերպում են երեկոյթներ ու զբօսանքներ, հիմնում են անգամ վաճառատներ նոյն նպատակով։

Եւ որ առանձնապէս հաճելի է, հայ դրամատէր բուրժուազիայի կանանցից էլ շատերը դուրս են գալիս իրենց պաղ, անտարբեր առանձնութիւնից, հետաքրքրւում են ազգային դատով, ապաստանում ու սնուցանում են հարազատ որբերին։ Շարժումը, հարկաւ, չունի տակաւին բաղձալի ծաւալը, դեռ շատ կան խոչեր ու անջրպետներ. բայց եղածը մխիթարական ու խրախուսիչ է։

Ողջունենք, ի վերջոյ, Թիւրքահայ կանանց շինարար աշխատանքը, որ առժամապէս սկսւած է Վանի մէջ միայն։ «Կանանց Միութիւն», «Վարագայ Խաչ» և այլ անուններով են հրապարակ գալիս այդ ընկերութիւնները... Ողջո՜յն նրանց, որ պիտի ձգտեն—թէկուզ անհնարին, գերմարդկային ճիգերով—չակել, լցնել անհուն պարապը։ Ողջո՜յն հայ կնոջ—այդ հինաւուրց նահատակին—որ ամուսնու հետ թև թևի, դարեր շարունակ կրել է անլուր փորձութիւններ և որ այսօր էլ նոյն ստոյիկեան էներգիայով զինւած՝ գնում է իր բեղուն աշխատանքով կեանք ներշնչելու աւերակներին...

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՊԵՏ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.)

ԳԵՐ. ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐԻ ՏԵՂԵԿԻՑ

8 մարտի

Արևմտեան ճակատ.—Դւինսկի շրջանի հարաւային կողմը եռանդ թնդանօթաձգութիւնը շարունակւում են։ Տերիջէի արևելեան շրջանում Վելիկոյէ-Սելոյի վրայ թշնամու գործած հակայարձակումը յետ է մղւած։ Բուդուշչիշկիի արևելեան շրջանում մեր զօրքերը վերցրին թշնամու խրամատների առաջաւոր գիծը Բուցիլեշկիի մօտ։ Միխալշէ գիւղի մօտ նախակամրջի ամրութիւնը վերցնելիս մենք խլեցինք 2 թնդանօթ. միւս աւարների թիւը պարզւում է։ Ամրութեան պաշտպանների մեծամասնութիւնը մահացաւ ձեռնամարտի ժամանակ։

Կովկասեան ճակատ.—Ծովամերձ ճակատում մեր զօրամասերը կռւից յետոյ մի քանի վերստ էլ առաջ անցան արևմտեան ուղղութեամբ։

ՏԱՃԿԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԲՈՒԽԱՐԵՍՏ, 8 մարտի.—Պոլսից ստացւած տեղեկութիւնների համաձայն, բերդապետը յայտնել է կախւած հայերի անունները, որոնք են՝ Բերմեան, Կարտեան և Պատակեան։ Այս անուններին աւելացւում է դարձեալ խոյամացրած Շաքիմենեանց և ոստիկանական պետի Ազիմ. Վերջինս կախւած է Հայդար-փաշայի կայարանի առջև։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՌԱԶՄԱՃԱԿ

ՓԱՐԻԶ, 7 մարտի.—Երեկոյեան պաշտօնական հաղորդագրութիւն։ Արգոններում մեր արտիլերիան աւերում էր գերմանական խրամատները՝ Ֆուր-դը-Պարիից դէպի հիւսիս-արևելք։ Ռոշեուշէում թշնամու ամրութիւնների վրայ ուղղւած աւերիչ կրակը՝ մեծ քանակութեամբ ծծմբային գազեր առաջացրեց՝ մեր ռումբերով ոչնչացւած ընդդիմարանների (ռեզերւուար)։ Թնդանօթային կրակով մենք եռանդուն ամրակոծում էինք Աւօկուր-Մալանկուր հողամասը և ցրեցինք թշնամու կենտրոնացումները, որոնք նկատւել էին Մոնֆոկոն անտառից դէպի հիւսիս։ Մաաս գետից դէպի արևմուտք, գերմանացիները ցերեկով, մեծ ռումբերի լայնած ռմբակոծութիւնից յետոյ, փորձեցին ընդլայնել գրոհների ճակատը։ Թշնամու մի նոր դիւիզիան, որ վերջերս է բերել ճակատի հեռաւոր մի կէտից, Աւօկուրի և Մալանկուրի միջև գտնւած մեր դիրքերի վրայ ուղղեց չափազանց կատաղի մի գրոհ, որին ընկերակցում էր տաք հեղուկի հոսանք բաց թողնելը մեզ վրայ։ Դիմադրաւող արտիլերիական կրակն ու մեր հետևակազօրքի գնդացիրները թշնամուն սաստիկ վնասներ հասցրին. այդ կրակի դէմ ջախջախւեցին յարձակւողների ջանքերը, որոնց աջողւեց միայն յարձակման ճակատի մի կէտում Մալանկուրի անտառի արևելեան մասում թեթևակի առաջանալ «304» բարձունքի վրայ կատաղի ռմբակոծութիւն տեղի ունեցաւ՝ Բուրրիւ անտառի շրջանում։ Մաաս գետից դէպի արևելք և Վէօվրում ընդհատումներով շարունակւում էր արտիլերիայի գործունէութիւնը։ Մարտի 6-ից 7-ի գիշերը մեր ռմբաձիգ աէրօպլանները բաւնեհինգ ռումբ ձգեցին Դուն-սիւր-Մէզի կայարանի վրայ, ուր նկատւել էին զօրքերի մեծ շարժումներ։ Բոլոր ռումբերը անվրէպ հասան իրենց նպատակին։ Մարտի 7-ի առաւօտեան մեր հետապնդիչ մի ապարատը Վերդենի շրջանում ջախջախեց թշնամու մի աէրօպլանը, որ ընկաւ մեր դիրքերի վրայ։

ՓԱՐԻԶ, 7 մարտի.— Երկուշաբթի օրը, գերմանացիները ձգտելով Գերմանիայում տիրող տրամադրութիւնը բարձրացնել, ի զուր փորձեցին մասնակի աջողութիւն ձեռք բերել՝ Մալանկուրի և Աւօկուրի միջև գտնւած 4 կիլոմետր տարածութեան վրայ թևից յարձակւելու փորձ անելով։ Սակայն, չնայած մեծ թնդանօթների կատաղի կրակին և բաց թողւած մեծաքանակ հեղձուցիչ գազին, Բեթանկուրի և Մորտոմի միջև մեր դիրքերի թիկունքն անցնելու փորձը վերջացաւ լիակատար անաջողութեամբ։ Հնձելով գնդացիրների և 75 միլիմետրանոց թնդանօթների կրակով, թշնամու զօրասիւները յետ շպրտւեցին իրենց խրամատները,—բացի Մալանկուր անտառից, ուր թշնամին օգտւելով բլրային տեղից, կարողացաւ մի քիչ առաջ խաղալ։ Արդիւնքը չնչին է համեմատած նրա կրած ծանր կորուստների հետ։ Այն փաստը, որ գրոհի համար գերմանացիները խոշոր ուժեր առաջ քաշեցին, ամսանշւում է ոչ միայն մեր պաշտպանութեան ուժեղացումը, այլև մեր յարձակողական միջոցները։ Մեր ներկայ աջողութիւնները մեզ համար թւում են իբր գրաւական մեր ապագայ կռիւների աջողութեան։

ՓԱՐԻԶ, 7 մարտ.—Առաւօտեան հաւաքւ գեներալ Կադորնան, որին կայարանում դիմաւորեցին գեներալներ Ռոք, Ժոֆֆր և իտալական դեսպան Տիտտոնին։ Փողոցներով ժողովուրդը խանդավառ ողջունում էր դաշնակից ազգի գեներալներին։ Գեն. Կադորնայի պատւին նախաճաշ տեղի ունեցաւ արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ՝ տրւած մինիստր-նախագահ Բրիանի կողմից։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՍԱԼՈՆԻԿ, 7 մարտի.—Վերջին օրերս ճակատի վրայ տեղի էին ունենում պահակների ընդհարումներ աննշան կորուստներով։

ԱԹԷՆՔ, 7 մարտի.— Գևգէլիի և Մատչիկովի շրջաններում շարունակւում է թնդանօթաձգութիւնը։ Ֆրանսիացիների կողմից գործում է ծանր արտիլերիան։

ՍԱԼՈՆԻԿ, 7 մարտի.—Մի բուլղարացի, Աթոնի վանքի աբեղայ, որ երեկ եկել է Բուլղարիայից, հաղորդում է, որ Լոմպալանկալում ապստամբել է բուլղարական մի գունդ։ Զինւորները կոտորել են բոլոր սպաներին, նմանապէս և տեղական ոստիկանապետին։

ՕԴԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԼՈՆԴՈՆ, 7 մարտի.—Այսօր առաւօտեան կանուխ 50 անգլիական, ֆրանսիական ու բելգիական աէրօպլաններ ու հիդրօպլաններ 15 պատերազմական ապարատների ընկերակցութեամբ յարձակւեցան Զէեբրիւգգէի հիդրօպլանների գերմանական կայարանի ու Հուստաւի աէրօդրոմի վրայ։ Ըստ երևոյթին, դաշնակից օդաչուները թշնամուն խոշոր վնաս պատճառեցին։ Բոլոր ապարատները, միջին հաշւով իւրաքանչիւրը 200 ռումբ կրելով իր վրայ, անվնաս վերադարձան. լուրջ վիրաւորւած էր միայն մի բելգիացի սպայ։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴ, 7 մարտի. — Ներքին գործերի մինիստրի օգնական Շտուրսկուն ամենաողորմածաբար հրաժարւած է ներկայ լինել սենատում՝ գաղտնի խորհրդականի կոչում ստանալով։

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴ, 7 մարտի.—Միւսայում կարգի վերականգնման և Ամուդարիայի շրջանում լիակատար հանգստութիւնն ապահովելու համար յիշեալ շրջաններում յայտարարւած է պատերազմական դրութիւն։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

ՓԱՐԻԶ, 7 մարտ.—Շաբաթւայ վերջին Փարիզում կը հաւաքւի դաշնակիցների դիւանագիտական խորհրդաժողովը, որին սպասում են Սալանդրան, Սոննինոն, Կադորնան, սերբիական արքայազն Ալէքսանդրը։ Խորհրդաժողովին Անգլիայի կողմից ներկայացուցիչ կը լինին հաւանաբար Ասկվիտն ու իր մի քանի պաշտօնակիցները, Բելգիայից՝ մինիստր-նախագահ Բրոքւիլը ու արտաքին գործերի մինիստր Բէյանսը, Ռուսաստանից Իզվոլսկին ու գեներալ Ժիլինսկին։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Մարտի 8-ի նիստ)

Նախագահում են Ռոդզեանկօ և Վարուն-Սեկրետ։ Շարունակւում են հակաճառութիւնները ներքին գործերի մինիստրութեան նախահաշւի վերաբերմամբ։

Պապաջանեան յիշատում է, որ Անդրկովկասը միշտ համարւել է ռուսական թագի աղամանդ։ Դժբաղդաբար, այդ ծայրերկրի շահերին ցարդ քիչ ուշադրութիւն են դարձնում։ Տեղական բիւրոկրատիան իր վարչական գործելակերպի մէջ, ժողովրդից կտրւած լինելու պատճառով, ղեկավարւում է իր շահերով, որոնք յաճախ չեն համապատասխանում պետութեան շահերին։ Երկրի մէջ պահպանւում է առանձին ազգութիւնների միջև եղած արհեստական անջատումը. ընդ սմին իբրև քաղաքութեան նախադ Կովկասեան ադմինիստրացիան ընտրել է հայերին։ Հայերը սպարատխոտ էին յայտարարւած։ Այժմ պատերազմը ցոյց տւաւ, թէ որքան մոլորւած էին Կովկասեան իշխանութիւնները, թէ ում էր պատկանում իսկապէս հայերի համակրանքը։ Բայց կովկասեան բիւրոկրատիան թշնաբար ընդունեց հայերի խանդավառութիւնը։ Հայերի մասին զրպարտիչ լուրեր բաց թողին, որ իբր թէ Սարիղամիշի անտառներում հայերը հաւաքում էին ռազմամթերք թիւրքերի համար։ Այս բանն ասւում էր այն ժամանակ, երբ առաջաւոր դիրքերի վրայ ռուս գնդերի հետ կողք-կողքի կռւում էին հայկական դրուժինաները, իսկ սահմանի այն կողմը հայերը զէնք էին առել իրենց կեանքը փրկելու համար։ Ցետոյ, Կարսի շրջանի հայ բնակչութեան վրայ էին ձգել մեղքը այն վնասների ու տառապանքների համար, որ կրել էին թիւրքահպատակ քիւրդերն ու թիւրքերը։ Ճառախօսը ողջունում է Մեծ Իշխան Փոխարքայի հրամանը, որով դադարեցւած է աջարեան դատը,—մի դատ, որին տեղական ադմինիստրացիան ջանում էր ազգային վէճի բնոյթ տալ, հայ-գիւղացուն ներկայացնելով իբրև յարձակւող կողմ։ Ճառախօսը յոյս ունի, որ կարգադրութիւն կանեն դադարեցնելու Կարսի շրջանի հայերի դէմ ուղղւած դատերը։ Կովկասում բնականոն կեանքը վերականգնելու համար Փապաջանեանը անհրաժեշտ է համարում վերականգնել երկրի վարչութիւնը Նորին Կայսերական Բարձրութիւն Մեծ Իշխան Նիկոլայ Նիկոլայևիչի յայտարարած ազգութիւնների հաւասարութեան սկզբունքի հիմունքների վրայ և բաղձանք է յայտնում, որ զեմստւային ինքնավարութիւն մտցնելիս և տեղական տարրերը պետական ծառայութեան կոչելիս անտես չառնւի կովկասեան ազգութիւններից ոչ մէկը։

Գողճեւ դիմում է ներքին գործերի մինիստրին հարցնելով, թէ ճշմարիտ է, որ Դումայի վարկը ձգող մի շարք լրագիրներ պետական նպաստներ են ստանում։

Սկոբելեւ կարդում է Բագւից ստացւած մի նամակ ռազմա-արդիւնաբերական կոմիտէի ընտրութիւնների պատճառով բանւորների մէջ կատարւած ձերբակալութիւնների մասին։

Շմակով, իբրև գիւղական բնակչութեան ներկայացուցիչ, իր պարտքն է համարում յիշեցնել կառավարութեանը, որ անհրաժեշտ է անյապաղ զօրքերի շարքը կանչել գիւղական ամբողջ ոստիկանութիւնը։

Աֆանասիեւ ուշադրութիւն է հրաւիրում այն բանի վրայ, որ կառավարութիւնը շարունակ աւելացնում է ոստիկանութեան պահպանման համար յատկացւած գումարը։ Ճառախօսի կարծիքով, ոստիկանութիւնը պիտի մտցւի գործող բանակի կազմը։

Ուրիշ մի շարք ճառախօսներից յետոյ Դուման 128 ձայների մեծամասնութեամբ 72-ի դէմ ընդունում է միջֆրակցիաների հետևեալ բանաձևը.

«Նկատի ունենալով, որ նախ, այն օրերը, երբ պէտք է դադարի ամեն մի ներքին կռիւ, երբ պետութեան կենսական շահերը երկրից պահանջում են ժողովրդական բոլոր ուժերի ծայրայեղ լարում և կանոնաւոր կազմակերպութիւն, իսկ իշխանութիւնից՝ բնակչութեան վստահութիւնը վայելող և գործողութիւնների որոշ ծրագիր ունեցող կառավարութեան արագ ու ... , ներքին գործերի մինիստրութիւնը շարունակում է հետևել հին քաղաքականութեան կամ ոչինչ չի անում և կամ իշխանութեան սահմաններից դուրս գործեր է անում, վարելով բաժանման և պառակտման քաղաքականութիւն և աշխատելով ըղձալի դարձնել հասարակութեան ուշադրութիւնը ներքին վէճերով, սրելով ազգային թշնամութիւնը. երկրորդ, նկատի ունենալով, որ թանգութեան դէմ կռւելու համար մինիստրութեան արած փորձերը մնացին անհետևանք, ղեկավար սկզբունքների և ծանօթութիւնների կատարեալ բացակայութեան պատճառով և ապիկար գործադրութեան շնորհիւ, իսկ գերմանական բռնատիրութեան դէմ մղւած կռւի անաջող ձևերը առայժմ այն հետևանքն են միայն ունեցել, որ ցանքսերի տարածութիւնը կրճատւել է և տնտեսութիւնը քայքայւել առանձին տեղերում. երրորդ, նկատի ունենալով, որ մինիստրութեան վերաբերմունքը դէպի հասարակական ուժերը առաջւայ պէս համակւած է անվստահութեան և հակառակութեան ոգով, իսկ Դումայի հետ միասին աշխատելու գործին մինիստրութիւնը չի ձեռնարկել,—Դուման պնդում է միջկուսակցութիւնների համաձայնութեան մէջ մատնանշւած բոլոր միջոցների անյապաղ իրագործման անհրաժեշտութիւնը. բացի սրանից, Դուման կարծում է, որ ի դէպս, երբ օրենսդրական կարգով որև է միջոց ձեռք առնւի գերմանական ծագում ունեցող անձերին պատկանող հողերը գրաւելու համար, անհրաժեշտ է նախապէս միջոցներ ձեռք առնել այդ հողերը պահպանելու հողային պահեստի մէջ յետագայում զինւոր-երկրագործներին յանձնելու համար,—անցնում է հերթական գործերին»։

Այս բանաձևի ընդունումով աւարտւած է ներքին գործերի մինիստրութեան նախահաշւի քննութիւնը։

ՄԱՄՈՒԼ

Զափազանցրած տեղեկութիւններ է տալիս «Арм. Вѣстн.»-ը հայոց թւի մասին Բուլղարիայում։ Ռուսչուկում իբր թէ կայ 20,000 հայ, մինչ ընդամենը 4—5,000 է. ամբողջ Բուլղարիայում հայերի թիւը 20,000 է։ Ֆիլիպպէում, ըստ նոյն «Арм. В.-ի» կայ 14,000, Վառնայում 8,500, Սոֆիայում 7,500 և այլն. մինչ այդ թւերի հազիւ քառորդն է համապատասխան իրականութեան։

ՌՈՒՍ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ 1915 Թ.

II *)

Ինչպէս տեսանք, մեր յիշած պատերազմական գրականութիւնը և մասնաւորապէս բանաստեղծութիւնը ընդհանուր առմամբ գժգոյն ու անկենդան էր, իսկ օրւայ հրատապ խնդիրների և իրականութեան յորձանուտ եւեէջների կողքին—նաև աւելորդ ու ձանձրալի։ Անշուշտ այս շրջանն ու այս տիպի բանաստեղծութիւնն ի նկատի ունէր Զ. Գիպպիուսը, երբ գրում էր՝

Хотѣлось намъ тогда, чтобы помолчали
Поэты о войнѣ.
Чтобы пережити хоть первыя печали
Могли мы въ тишинѣ.

Լսեցին բանաստեղծները։ Հազիւ թէ կարելի լինի դրական պատասխան տալ այս հարցին։ Աւելի ճիշտ կը լինի ասել, որ ընթերցող հասարակութիւնը նրանց լռութեան դատապարտեց։ Ամենայն դէպս սկզբնական հետաքրքրութեան շրջանը տեղի տւեց մի արհամարոտ անտարբերութեան թէ ընթերցողների, թէ քննադատութեան կողմից։ Ահա այս հանգամանքի դէմ էր, որ վերջերս Լ. Անդրէևը իրեն յատուկ ուժով ու կրքոտ շեշտով բողոքեց իր „Пусть не молчать поэты!" յօդւածով։ Տեղը չէ այստեղ խօսել ըստ էութեան Անդրէևի արծարծած խնդրի մասին. Մի բան միայն պէտք է նշել, որ յաճախ այն դէպս հարցը բանաստեղծութեան մասին է՝ այս բառի անձուկ իմաստով, գլխաւորապէս լիրիքական բանաստեղծութեան։ Իսկ ինչ վերաբերում է վէպին, պէտք է ասել, որ ինքը Անդրէևն էլ ընդունում է, որ մեր օրերի վիպական վերարտադրութեան ժամանակը դեռ չի եկել և իր խօսքը այդ մասին չէ։ Եթէ վիպական վերարտադրում տալով նկատի ունենանք Հոմերական կամ Տոլստոյական ստեղծագործութեան չափը, բնոյթն ու ոճը, ի հարկէ այժմ ժամանակը չէ, և մենք պիտի սպասենք «տասնեակ, գուցէ և հարիւրաւոր տարիներ» (Անդրէև)։ Բայց եթէ աչքի առաջ ունենանք աւելի փոքր մասշտաբ ունեցող երկեր, առանց ... պատմական խոր ընդհանրացումների, հրապարակախօսական պատմւածքներ թէ ռազմադաշտի անցուդարձից, թէ մանաւանդ կռւի և կռւողների հետ հազար ու մի թելերով շաղկապւած մարդկանց կեանքն ու ապրումները պատկերացնող,—թւում է, թէ այստեղ շնորհքի լի և անկեղծ վիպագրողը կը գտնի ստեղծագործութեան անսպառ աղբիւր։ Այս բնոյթ երկեր տւել է և անցեալ 1915 թիւը։

Դեռ ևս տարւայ սկզբին լոյս տեսաւ «Слово» ժողովածուի IV-րդ գիրքը, ուր զետեղւած էր և Վ. Վերեսաևի «Մարիա Պետրովնա» պատմւածքը։ Սա պատերազմի ծնած առաջին ... վստահ ձեռքով նկարւած պատկերներից մէկն է, որ պատմում է, թէ ինչպէս որդուն կորցրած դժբախտ մայրը տեսնելով աւստրիացի զինւորների եզակի դրութիւնը, ... գայլերի փոխարէն յանկարծ իր

*) Տես «Հորիզոն» № 43.

digitised by A.R.A.R.@

ԼԻԲԿՆԵԽՏԻ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐԸ ՀԱՅԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Ռուսական Շվէյցարիոյ թերթերը մի քանի ամիս առաջ յայտարարեցին գերմանական ռայխստագում, դեկտ. 11-ին (ն. տ.) նիստին ընկերվարական Լիբկնեխտի արած հարցապնդումների մասին, ի մէջ այլոց և հայկական հարցի առթիւ։

Արտաքին գործերի մինիստրութեան քաղաքական բաժանմունքի տնօրէն Von Stumm-ը պետական կանցլերի կողմից պատասխանում է երկու խօսքով.

«Կանցլերը գիտէ, որ Բարձրագոյն Դուռը մի քանի ժամանակից ի վեր ճնշուած է եղել, մեր հակառակորդների գործ դրած միջոցների հանդէպ, դատարկել օսմանեան կայսրութեան որոշ շրջաններից հայ ազգաբնակութիւնը և նոր բնակավայրեր որոշել նրանց համար։ Ձեռք առնուած այս միջոցների հետ կապուած որոշ դէպքեր առիթ են տուել գերմանական և օսմանեան կառավարութեան միջև կարծիքների որոշ փոխանակութեան։ Աւելի գրական մանրամասնութիւններ տալ հնարաւոր չէ», աւելացնում է Von Stumm-ը։

Ապա Լիբկնեխտը առաջ է բերում մի քանի այլ հարցումներ երկրի ներքին գործերին վերաբերեալ, որոնց անմիջապէս հետեւում է գերմ. ռայխստագում սովորական դարձած ֆորմուլը՝ պետական կանցլերը պատրաստ չէ այդ ծանօթութիւնները տալ— Լիբկնեխտը բողոքելով վիճաբանութեան ձևի ու այդ վերաբերմունքի դիմաց, թողնում է ռայխստագի օթեակը, բայց նախագահի կողմից կարգի է հրաւիրւում՝ հակառակորդների բուռն ծափահարութիւնների տակ։

Մեր նիւթից դուրս է ընդարձակել գերմ. իմպերիալիզմի օրէնսդիր ժողովը, սակայն տեղն է ասել, որ պատերազմի սկզբից մինչև այսօր անընդհատ փորձել է կատարել համերաշխութիւն Հոհենցոլլերնեան տան միապետի և նրա ժողովրդի զանազան հոսանքների ներկայացուցիչների մտածելակերպի մէջ։ Չենք զարմանում այդ երևոյթի վրայ, որովհետև այս 19 ամսուայ ընթացքում որքան ճառեր արտասանեցին զանազան գիտական, քաղաքական ու հասարակական կեանքի ներկայացուցիչների կողմից ռայխստագում, բոլորի մէջ էլ կարմիր թելով անցնում էր գերմ. միասնութեան համանմանութիւնը—«Deutschland über alles»։

Որքան յոյսեր էին կապուած գերմ. ռայխստագի 109 ընկերվարական պատգամաւորների հետ—մի պատկառելի թիւ, որի միահամուռ գործունէութիւնից շատ բան էր սպասւում յօգուտ իրենց յարգած գաղափարի և համաշխարհային խաղաղութեան…

Պատերազմի սկզբում, ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհը և մանաւանդ Միջազգային աշխատաւորութիւնը էֆեքտարականացած բանւոր կատաստրոֆի առաջ, սպասում էր թէ ահա Ժորեսի, Վանդերվելդի, Բեբելի, Լիբկնեխտի ու Այլերների, տարիների ընթացքում գործ դրած անխոնջ աշխատանքը պիտի բերէր իր արգասաւոր պտուղը և ցոյց տար ընդհ. մարդկութեան, որ արկածախնդիր քաղաքագէտների փոխմակի մէջ կայ նաև մի գաղափարական ու անշահախնդիր փորձառութիւն, որ պիտի անվերջ կռիւ մղէ յօգուտ իր պաշտած սկզբունքների և ընդդէմ կապիտալիստական նուաճող քաղաքականութեան ախորժակների և նրա արդիւնք ներկայ պատերազմի։ Բայց, որպիսի հիասթափութիւն… Ռայխստագը հաւանութիւն էր յայտնում պաշտօնական Գերմանիայի գործողութիւններին և նրա արտաքին քաղաքականութեան։ Բացառութիւն էր կազմում միայն Լիբկնեխտի բողոքաւորման ձայնը, որը սակայն լռած էր պրուսական աբսոլիւտիզմի առաջ առանց արձագանքի և առանց հետք թողնելու։

Վերջին 25 տարուայ գերմանական արեւելեան քաղաքականութեան մասին բազմաթիւ աշխատութիւններ են լոյս տեսած գերման արևելագէտ հեղինակների կողմից, որոնց մէջ ամենակարեւոր փակտորը այդ քաղաքականութեան համարում են իսլամը. այս տեսակէտով տիպիկ են գերմանացի շրջիկ Karl Peters-ի 1906 թւին գերման քաղաքականութեան յառաջդիմութեան առթիւ գրածները*). «Կայ մի փակտոր,—ասում է նա,— որ կարող է կշռոքի նժարը մեր կողմը թեքել, մի փակտոր, որը համաշխարհային պատերազմի դէպքում կարող է միջամտել ի նպաստ մեզ և դա իսլամն է։ Պանիսլամիզմը մի Թղթախաղ է թէ Անգլիայի, թէ Ֆրանսիայի համար։ Եթէ գերման քաղաքականութիւնը բաւական ուժեղ լինի և բաւական յանդուգն, նա կարող է պատրաստել մի այնպիսի պայթուցիկ, որը օդ կը ցնդեցնէ անգլո-ֆրանսիական ոյժը «Նուէն» (Մարոկկօ) հրւանդանից մինչև Կալկաթա»։

Ի՞նչ է ուրեմն այս պանիսլամիզմը։ Նա միութիւնն է բոլոր քաղաքական ընկերային և կրօնական ոյժերի, ոչ թէ քրիստոնէութեան դէմ իր ամբողջութեան մէջ, այլ բոլոր այն քրիստոնեայ պետութիւնների, որոնք ճնշում են իսլամը։ Այս զանազանութիւնը հիմնական նշանակութիւն ունի և թոյլ է տալիս հասկանալու թէ ինչպէս Մոհամմէդի հաւատացեալ ժողովուրդը կարող է ողջունել «Գերմանիոյ Սուլթանին**)» և ամբողջ մի տարուայ լռութիւնից յետոյ, երբ ռայխստագի ամբիոնից ս. դ.-փոքրամասնականների պարագլուխ Լիբկնեխտը հայկական կոտորածների հարցն է սեղանի վրայ դնում, պաշտօնական Գերմանիոյ ներկայացուցիչ Von Stumm կոյր ձևանալով կատարուած և ականատես ու դոկումենտներով ապացուցուած ոճրագործութիւնների հանդէպ, իր պաշտպանողական անպատկառ յայտարարութիւնն է անում, որի դիմաց իբր բողոքի արտայայտութիւն ընկերվարական Լիբկնեխտը հեռանում է իր օթեակից։

Մ. Ղազարեան

Ժնև

*) Աշխատութիւն իսլամի մասին Dr. S. M. Zwemer-ի հրատարակած Կահիրէում.

**) Այս տիտղոսն են տուել Վիլհելմին Թիւրքիոյ ժողովրդական-իսլամի պաշտօն.-թերթերը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՂԹԱԿԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Քաղաքագլուխ Խատիսեանը դիմելով նահանգապետին խնդրել է, որ սա կարգադրութիւն անի պետական պալատէն, գաղ. բնակարանների վարձի համար բաց թողնելու քաղաքային կենտրոնական կոմիտէին 30,000 ռ.։

◆ Այսօր, երեկոյեան, Քաղ. Միութեան կողմից, Առաքել Սիմոնեանի և Վեհապետեանի ուղեկցութեամբ Իգդիր և Մուշ է ուղարկւում մի խումբ, որը գաղթականների համար նորից տանում է մեծ քանակութեամբ տաք շորեր, թէյ, շաքար, դեղօրայք և բժշկական զանազան պիտոյքներ։

◆ Այժմ Տուապսէում կան 21 տղամարդ փախստական, 61 կին, 44 երեխայ, որոնցից 104-ը ռուսներ, իսկ 22-ը լեհեր են։ Սոչիում կան 37 փախստական, 35 կանայք և 5 երեխաներ, որոնցից 57 լեհեր և 9 լատիշներ են։

◆ Գեն. Թամամշեը խնդրել է Փոխարքայի գիւանատանը, որ վերջինս Սև-ծովեան նահանգի փախստականներին բաց թողնի 13,590 ռ. և Ելլի գաղթականներին 23,548 ռ. փետրւար ամսուայ նպաստի հաշւին։

◆ Սև-ծովեան նահանգի նահանգապետի՝ գաղթ. գործի գլխաւոր լիազոր գեն. Թամամշեւին հաղորդած տեղեկութիւնների համաձայն, Նովորոսիյսկում կան 2458 փախստականներ, որոնցից 163-ը օգնութեան կարօտ չեն. գործի են գրւած 225 հոգի, օգնութեան կարօտ են 2070 հոգի, որոնց թւում կան 620 տղամարդ, 990 կին և 530 երեխայ։ Այդ ընդհանուր ցուցակից 2013 վելիկոռուսներ են, 188 լեհեր, 200 գալիչան, 2 գերմանացի, 14 լիտովցի, 16 լատիշ, 2 էստոնցի և 23 խալդէացիներ։ Հասակաւորներից 50%-ը աշխատանքի անընդունակ են։

ԼՐԱՏՈՒ

ԹԻՖԼԻՍ

Մարտի 8 ին Կովկասի Փոխարքային ներկայացաւ երկրագործական մինիստրութեան և պարենաւորման գործի Կովկասեան գլխաւոր լիազոր Շուլգովսկին, գեներալ-մայոր Բուրխարդ, գնդապետ Վերբոլդ, փոխ-գնդապետ իշխան Աբաշելի և կապիտան Սմիրնովի։

◆ Թիֆլիսի Հայոց Գիւղատնտես. ընկերութեանը Փամբակի շրջանի Մեծ-Պարնի գիւղից հաղորդում են, որ 1915 թւի աշնանից սկսել է ոչխարի կոտորած. առաջ սատկեցին գրեթէ բոլոր գառները, այժմ էլ սատկում են այծերն ու մաքիները։ Գիւղացիները այդ հիւանդութիւնը անւանում են «քեարպանակ» և սարսափով ասում են, որ հազարից մէկը հազիւ կենդանի մնայ. սատկած ոչխարի լեարդը, գըլխաւորապէս լեղին լի են հարիւրաւոր բաւականաչափ խոշոր, տափակ ու տերևի նման մոխրագոյն որդերով։ Այս հիւանդութիւնը տարածուած է Փամբակի շրջանի բոլոր գիւղերում, որով քայքայւում է գիւղացիների առանց այն էլ քայքայուած տնտեսութիւնը, որովհետև վերոյիշեալ շրջանի գիւղատնտեսութեան մեծ ճիւղը կազմում է ոչխարաբուծութիւնը։ Գիւղացիները խնդրում են Հայոց Գիւղատնտեսական ընկերութեանը, որ վերջինս անյապաղ միջոցներ ձեռք առնէ կամ միջոցներ ցոյց տայ հիւանդութեան առաջն առնելու համար։

◆ Հայոց Գիւղատնտեսական ընկերութեան վարչութիւնը իր հերթական նիստում, որ տեղի ունեցաւ երեքշաբթի մարտի 8-ին, կայացրեց հետեւեալ որոշումները. 1) Ի նկատի ունենալով, որ երկրագործական նոր գործիքներ Ռուսաստանից բերելը հանդիպում է մեծ դժւարութիւնների, հաղորդակցութեան ճանապարհների անկանոնութեան պատճառով, իսկ հների նորոգման համար չկան բաւականաչափ վարպետ երկաթագործներ, որոնք մասնագիտօրէն ուսումնասիրած լինէին այդ արհեստը, որոշեց Թիֆլիսի արհեստաւորաց դպրոցի վարչութեան խորհրդով և օժանդակութեամբ բանալ ամառային կուրսեր վերոյիշեալ դպրոցն աւարտող աշակերտներին՝ սովորեցնելու երկրագործական գործիքներ նորոգելու արհեստը. 2) Առաջարկել Պետրոգրադի գիւղատնտեսների ընկերութեանը, որ ցանկութիւն էր յայտնել Հայոց Գիւղ. ընկ. միջոցով տեղաւորել Կովկասում 2,500 գլուխ ազնւացեղ կովեր ժամանակաւորապէս պահելու համար խոշոր տնտեսութիւնների մէջ՝ յանձնել կովերը պահողներին Անդրկովկասեան երկաթուղու երևանի գծի որևէ կայարանում. յայտնել Պետրոգրադի ընկերութեանը, որ մեզանում պահողները յանձն կառնեն դիտել կովերին այն պայմանով, որ նրանք կերակրեն բացառապէս խոտով. յայտնել նաև, որ առաջարկուած կովերին կարելի է տեղաւորել Լոռու և Տրէլէթի գաւառամասերում, կցելով դրան նաև այն, որ եթէ վերոյիշեալ Գիւղատնտեսական ընկերութիւնը կամենայ վաճառել կովերը, նրանք կարող են անմիջապէս գնել ձեռնտու գներով տեղացի անասնատէրերից. 3) Գնել 50 ռ. միայն ծառատունկներ, գըլխաւորապէս խնձորի, տանձի և քալի՝ տարածելու համար Փամբակի, Լոռու և Շիրակի շրջանի հայ գիւղերում։

◆ Բժշկա-սանիտարական - տեխնիկական բիւրոյի որոշման հիման վրայ, Քաղ. Միութեան բոլոր ծառայողները ենթարկւում են բժշկական քննութեան։

◆ Քաղ. Միութեան Կովկասեան բաժանմունքի գլխաւոր կոմիտէն, իր բոլոր կոմիտէներին և լիազորներին ուղարկում է անկետային թերթիկներ, որով ուզում է իմանալ թէ բժիշկները, գթութեան քոյրերը, եղբայրները և ֆելդշերները որքան ռոճիկ են ստանում և տեղերի պայմաններին նայած որքան ցանկալի է, որ ստանան։

◆ Կովկասեան ռազմաճակատի զինւորներին նուէրներ հաւաքող Թիֆլիսի պետական հիմնարկութիւնների կոմիտէի լիազօրները դիրքերից վերադառնալով, զեկուցում են տուել կոմիտէի վերջին նիստում, որից պարզւում է, որ զինւորներին ամենից շատ պէտք են ճերմակեղէն, ծխախոտ և շաքար։ Լիազօրները առանձնապէս իրենց գոհունակութիւնն են յայտնում Կովկասեան բանակի հրամանատար Իւդենիչին, որ այնքան սիրալիր վերաբերմունք է ցոյց տալիս նուէրներ բաժանողներին. նուէրների մանրամասն հաշիւը կը յայտարարւի լրագիրներում։

◆ Մարտի 8-ին, Թիֆլիսում ապրող բոլոր պարսիկները տօնեցին իրենց Նովրուզ-Բայրամը (Նոր-Տարի)։ Պարսկաստանի հիւպատոս Միր-Հասան-խան Սաէդոլ-Մոլքին այցելեցին Կովկասի Փոխարք. կից սահմանագլխի բանակցութիւնների պաշտօնեայ Ս. Ն. Սաոլիգա, Թիֆլիսի նահանգապետի պաշտօնակատար գնդապետ Ա. Ն. Մանդրիկ, ազնուականութեան ներկայացուցիչները և ուրիշ պաշտօնական ու մասնաւոր անձեր։

◆ Մարտի 8-ին, առաւօտեան ժամը 5-ին, եկաւ սանիտարական գնացքը լի վիրաւոր և հիւանդ զինւորներով, որոնց թւում և հիւանդ ու վիրաւոր սպաներ. բոլոր ծանր հիւանդները և վիրաւորները թողուած են Նաւթլուխի զինւորական հիւանդանոցի տնօրէնութեանը, իսկ մացեալները փոխադրւած են Դերբենդ և հեռուները։

◆ Մարտի 8 ին Թիֆլիս է ներմուծել՝ ալիւր—39 վ., շաքար—2 վ., աղ—1 վ., վառելափայտ—22 վ., գարի—5 վ., նաւթ—7 վ., մազութ—18 վագ., գինի—6 վ.։

◆ Ստացանք Արամայիսի «Զարհուրելի ոճիրը Մուշ—Սասուն» անունով գիրքը, որ պարբերաբար տպւում էր Բագւի «Արև» օրաթերթում որից և արտատպուած է. գիրքն ունի 191 էջ, գինն է 65 կ.։

ԿՈՎԿԱՍ

Գանձակի վարկային ընկերութիւնը Թիֆլիսի պոլիտեխնիկումի կառուցման համար իր 300 ռ. տարեկան վճարը փոխադրել է պոլիտեխնիկումի կառուցման կոմիտէին։

◆ Մարտի 7-ին տեղի ունեցաւ պատերազմա-արդիւնաբերական քիմիական բաժանմունքի նիստը, որի մէջ Ռեզնեակովը զեկուցում կարդաց Բագւում կառուցւող երեք քիմիական գործարանների մասին, որոնք պիտի աշխատեն միմիայն պատերազմական կարիքները բաւարարելու համար։

ԿԵԱՆՔԸ ԲԱԳՒՈՒՄ

Գեղեցիկ ձեռնարկ. — Տեղիս մի խումբ հայ ուսուցիչների մէջ միտք է յղացել երեկոյեան իրենց ազատ ժամերը նւիրել ընթերցանութեան գործին—կարդալով հանրամատչելի գրքեր տեղիս գաղթականական շրջաններում։ Գործն արդէն սկսուած է և այդ նպատակով բաւական գրքեր հաւաքւած։

Բացի այդ, գրագէտ գաղթականների մի խումբ ցանկութիւն է յայտնել գործը կազմակերպող ուսուցիչներին՝ պարապել իրենց հետ ռուսերէնից, սովորեցնել նրանց ռուսաց լեզուն, քանի որ այդ լեզուն ամէն քայլափոխում իրենց պէտք է գալիս։

Այդ նոյն խումբ ուսուցիչներն ընդառաջ գնալով գաղթականների նաև այդ պահանջին՝ դիմել են Հայկական հոգաբարձութեան, իրենց տրամադրութեան տակ դնելու գաղթականական դպրոցի երկու դասարանը—երեկոյեան պարապմունքների համար։ Հոգաբարձութիւնը սիրով թոյլատրել է օգտւել դպրոցի սենեակներից։

Նոր ընտրութիւններ. — Վաղուց անցել է քաղաքային դումայի խորհրդականների լիազօրութեան ժամանակամիջոցը։ Ներկայ դուման դեռ անցեալ տարի միջնորդեց Փոխարքային յետաձգել ընտրութիւնները մինչև պատերազմի վերջանալը։ Այդ միջնորդութիւնը յարգւած է արդէն։ Սակայն քանի որ պատերազմը դեռ շարունակւում է և դժւար է նախատեսել նրա վախճանը մօտիկ ապագայում, դուման որոշեց յատուկ պատգամաւորութեան միջոցով միջնորդութիւն յարուցել Փոխարքայի մօտ նշանակելու նոր ընտրութիւններ, քանի որ պատերազմը ձգձգւում է անորոշ ժամանակով։

Բագւում ապաստանած գաղթականների թիւը.— Հայոց գիւղում ապաստանած են 998 տղամարդիկ և 1172 կանայք. մինչև 5 տարեկան երեխաներ—102 տղայ և 88 աղջիկ. ընդամենը 2,360 հոգի։

Քաղաքում—18 տղամարդ, 26 կին, մինչև 5 տարեկան երեխաներ, 5 տղայ և 3 աղջիկ—ընդամենը 52 հոգի։

Բացի սրանցից որբանոցում պահւում են նաև 254 երկու սեռի որբեր։ Այսպիսով ուրեմն Բագւում ապաստանած գաղթականների ընդհանուր թիւը 2,666 հոգու է հասնում։

Ար. Մ.

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԴԻԵԱՄԱՆ.—Անցեալները «Հորիզոն»-ում կարդացինք, որ Թիֆլիսի Հայոց Գիւղատնտեսական և Տնայնագործական Ընկերութիւնը գնել է հիւսիսային Կովկասում ալիւր և ցորեն գիւղացիներին բաժանելու էժան գնով։ Այդ առթիւ դեկտեմբերի սկզբներին գիւղիս կողմից հեռախօսական ուղարկեցինք յիշեալ Ընկերութեանը, բայց ահա երեք ամիս է, որ սպասում ենք Ընկերութեան օգնութեանը։ Արդէն մօտ է գարունը, սերմացուի կարիքը աւելի ստիպողական է դարձել, գները կրկնապատկւել են և եթէ Ընկերութիւնը օր առաջ օգնութեան չհասնի, ժողովրդի դրութիւնը շատ աղէտալի կը դառնայ։ Նոյնպէս եթէ ալիւրը չըհասնի, շատ ընտանիքներ սովամահ կը լինեն։ Գիւղատնտեսական և Բարեգործական Ընկերութեան լայն աջակցութեանն ենք սպասում։

Ս. Դաւթեան

ԶԱԶՈՒՌ (Ալէքսանդր. գաւառ)— Փետրւարի 27-ին թեմական տեսուչ

…գու խորքում զգում է կարեկցութեան ու սիրոյ մի զգացմունք, որ մեծանալով, ուռճանալով համարեա մոռացնել է տալիս նրա անմոռանալի կսկիծը։ Որդեկորոյս մայրը գտնում է իր մէջ կամքի ոյժ և հոգու վեհութիւն՝ իր սեփական վերքերն ձգել այն թշւառ գինւորի մէջքին, որ գուցէ հենց իր որդու մահացնողն է…

Նոյնպէս վեհերոտ գըչով են գրւած, բայց նոյնպէս հետաքրքրական ու նոր են իրենց նիւթով Ս. Գորոդեցկիի «Адамъ» և Գ. Զուլկովի «Поединокъ» պատմւածքները։ Այս երկու գըւածքը ունեն թէ արտաքին, թէ ներքին նմանութիւն։ Կենտրոնում կինն է, իբրև կռւախնձոր, որի շուրջը և ծագում է վէճ ու մրցութիւն, և ամենից առաջ բանաւոր վիճաբանութիւն, որի ընթացքում հերոսները բաց են անում մեր առաջ իրենց հոգեկան ու մտաւոր աշխարհը։ Աւելի հետաքրքրականը այստեղ այն նոր մարդու տիպն է, որ եւրոպական, մասնաւորապէս գերմանական կուլտուրայի ջատագովն ու երկրպագուն է, Դրանք են՝ Զուլկովի «ինժեները» և Գորոդեցկիի ուսանող-տեխնոլոգ Գորին։ Այդ ճարտարապետը ուրախ է պատերազմի սկսուելուն, որը նրա համար ամենից առաջ մի միջոց է ցուցադրելու տեխնիկայի շլացուցիչ նուաճումները։ Նա չի սիրում բանաստեղծներին և հաւատացած է, որ հասարակութեան շահերը պահանջում են ազատել նրան այդ բանաստեղծներից։ «Համլէտը» պէտք է վառել։ Աւանդութիւնները պէտք է մոռանալ։ «Զէնք կամենալ արգիօք աւտոմոբիլ նստել և կռւի ձեռքով զեկը վերցնել»։ Նա ծաղրում է, որ երկաթէ հուժկու մուրճի դէմ դուրս են բերում Արևելքի մարդասիրական զառանցքներն ու կրօնական հալլիւցինացիաները։ Գորոդեցկիի ուսանողը նոյն ծառի պտուղն է։ Նա դէմ է կարեկցութեան և հաւատացած է, որ «եթէ քիչ կարեկցեն, քիչ էլ կը տառապեն» (если бы меньше сострадали, меньше бы и страдали)։ Ծաղրելով բանաստեղծներին ու նրանց թռիչները, նա ասում է, որ ժամանակակից մարդը թռչում է, ոչ թէ բնազանցական ու պատմութեան վըրայ, այլ իր ձեռքերով շինած մեքենայական մեքենայի վրայ։ Նա համոզուած է, որ պօէզիային կատարելապէս կարող է փոխարինել գիտութիւնը, և հաւատացած է, որ բանաստեղծներին շուտով սպիրտով լի բանկաների մէջ պիտի պահեն ու ցուցադրեն։ Այս հատ ու կտոր մէջբերումներից արդէն կարծում ենք, պարզ է, որ հեղինակների համակրութիւնը այս հերոսների կողմը չէ անշուշտ, որոնք, այսպէս ասած, XX դարի պսակազուրկ ու ծերկացած Զարատուստրների առաջին էսկիզական տիպերն են։

Պատերազմի ծնած ցաւ ու տանջանքներից ամենաեզերականը անշուշտ մօր տառապանքն է, միշտ մեծ ու խոր, միշտ անծայր ու անհուն։ Այս խնդրին մօտենում է Զ. Գիպպիուսը իր «Странный законъ» պատմւածքով, միայն մօտենում է, բայց չի աշխատում լուծել, նոյն իսկ չի փորձում պատկերացնել, այլ միայն մօտենում է։ Պատերազմ գնացած զաւակների հայրը յայտնի պրոֆեսոր է, գիտնական, որ քաջ գիտէ պատմական տարօրինակ օրէնքները», անողոք երկաթէ օրէնքները, նա ունի համոզմունքի ոյժ, ըստացած իր որոշ կենսափիլիսոփայութիւնը. «Իմ զաւակները—պատմութեան զաւակներն են»—ասում է նա։ Հասկանալ, ըմբռնել, և մանաւանդ ըմբռնել օրէնքի անխուսափելիութիւնը—համարեա նշանակում է ընդունել, հաշտւել այդ օրէնքի հետ։ Բայց դա հանգստի ու մխիթարութեան հանգրւան է միայն գիտնական մարդի համար։ Իսկ մայրը։ Կամունի Մարիա Իգնատիևնան։ Նա կին է, նա մայր է և ուրիշ ոչինչ։ Եւ լսելով ամուսնու խօսքերը՝ նա սարսափում է, մայրական վիրաւորուած աչքերով նայում է, կարծես չի կարողանում հասկանալ, գլխի ընկնել. թէ ում մասին է խօսքը, և յանկարծ դուրս է փախչում խոր հեկեկանքներով։ Հեղինակը ընդհատում է այստեղ պատմւածքը, խոստանալով մի ուրիշ անգամ վերադառնալ այդ խնդրին, պրոֆեսորին ու կնոջը, պատերազմին ու այդ տարօրինակ օրէնքին, մի ուրիշ անգամ, բայց ոչ այժմ, յետոյ, յետոյ… Գիպպիուսը՝ իր դաւանանքին հաւատարիմ՝ կարծէք ուզում է, որ մայրը լուռ տանի իր մեծ ցաւը։

…Чтобы перенести хоть первыя печали
Могли мы въ тишинѣ.

Յիշենք նաև Կ. Տրենեւի «По тихой водѣ» և Շմելեւի «На большой дорогѣ» պատմւածքները («Слово», V.), որոնք նոյնպէս պատերազմի բերած հոգեկան մեծ տառապանքի մասին են պատմում։

Բաւական համարենք այսքանը։ Մի կողմ թողնենք պատմւածքների գործոց մի ահագին շարք (Як. Окуневъ «Боевыя впечатлѣнія». Вл. Воиновъ «Стѣна». Ив. Жилкинъ «Экзаменъ». А. Н. Толстой «На горѣ» և այլն), որոնց գլխաւոր թեման այն հետևութիւնն է, որ նկատում են հեղինակները կրթւած սպայի, կամ առհասարակ ինտելիգենտի և հասարակ զինւորի, գիւղացու մէջ, աշխատելով միաժամանակ ցոյց տալ վերջինիս «ոսկի սիրտն» ու վեհ հոգին։ Հեղինակների սիրտն է գրաւում նաև այն հոգեկան վերածնութիւնը, որ կատարւում է մարդկանց մէջ մահւան վտանգի դիմաց։

Այժմեական հետաքրքրութեան պահանջին մի անհրաժեշտ հարկ տալով մենք աւելի մանրամասնօրէն կանգ առանք պատերազմական գրականութեան վրայ, աշխատելով ցոյց տալ նրա թէ բացասական ու անպէտք, թէ գրական ու արժէքաւոր կողմերը։

Սակայն 1915 թւի սեփականութիւնն են կազմում և մի շարք այնպիսի երկեր, որոնք պատերազմի հետ ոչ մի առնչութիւն չունեն։ Նրանք պատկանում են յայտնի գրական անուն ունեցող հեղինակների գրչին և թերևս աւելի մեծ գին ու նշանակութիւն ունին, քան պատերազմի շուրջը ստեղծւած երկերը։ Բայց դժբախտաբար մենք պիտի բաւականանանք այստեղ այդ երկերի միայն հակիրճ յիշատակութեամբ՝ — առանց այն էլ մեր տեսութիւնը երկարեց։

Լ. Անդրէևի „Тотъ, который получаетъ пощечины" դրաման մի անգամ էլ ցուցադրում է մարդու անզօրութիւնը կեանքի ու աշխարհի անողոք օրէնքների դիմաց։ Նա, որ որոշում է կտրել կեանքի հետ իր բոլոր կապերը և յաղթանակել իր զգացմունքներին, պարտւում ու կործանւում է։ Սոլոգուբի «Осеннія скрипки»-ն, չնայելով դրամատիկական կոնցեպցիայի մի քանի միամիտ օղակներին, ընդհանրապէս խիստ հետաքրքրական ու շընորհալի գրւածք է։ Իր սէրը զոհաբերող կնոջ հոգեկան ապրումները՝ ի տես իր զուգորդւած երիտասարդ կեանքերի մէջ ծնւող ու զարգացող զգացմունքի—պատկերացւած է վարպետօրէն։ Բացի այս երկու աչքի ընկնող դրամաներից, բեմական գրականութիւնը հարստացաւ նաև մի քանի այլ պիէսներով («Ночныя пляски» Сологуба. «Законъ дикаря» Арцыбашева. «Человѣкъ воздуха» Юшкевича. «Марьинъ доль» П. Каржанскаго). Վիպական գրւածքներից պէտք է յիշատակել շնորհալի երիտասարդ գրող Կ. Տրենեւի հիւթեղ պատմւածքների առաջին ժողովածուն։ Բունինի «Господинъ изъ Санъ-Франциско» (ունայն ու գռեհիկ կեանքի և անխուսափելի մահւան մի նոր պատկերացում) և «Весенный вечеръ» փոքրիկ պատմւածքը (հարբած գիւղացին սպանում է ծեր աղքատին՝ նրա փողերը խլելու համար), Կուպրինի «Яма»-ն (շարունակութիւնն ու վերջը), Սլեօզկինի պատմւածքների երկու հաւաքածուն՝ «Глупое сердце» և «Свѣтлая радость»։ Մ. Գորկիի «По Руси»—վերջին տարիներում լոյս տեսած պատմւածքների ժողովածուն և «Дѣтство» ինքնակենսագրութիւնը (մանկական տարիները, մինչև մօր մահը, երբ որբ Лексѣй ին պապը առաջարկում է իր գլխի ճարը տեսնել. «И пошелъ я въ люди»—այս խօսքերով վերջանում են Գորկիի խիստ հետաքրքրական յիշողութիւնները)։ Ընթերցանութեան հետաքրքրական նիւթեր են պարունակում՝ բացի վերև յիշւած ժողովածուներից՝ և հետևեալները— «Земля», «Кличъ», «Невскій альманахъ», «Жатва», «Щитъ»։ Մի կարևոր հանգամանք ևս. Բրիւսովը, Սոլոգուբը, Մերեժկովսկին և մանաւանդ Անդրէևը այս տարի յաճախ երևում էին պարբերական մամուլի էջերում և իբրև հրապարակախօսներ, մասնաւորապէս իբրև հուժկու պաշտպաններ ճնշւածների ու հալածւածների։ Վերջապէս պէտք է յիշատակել նաև, որ այս տարի լոյս տեսան Չեխովի նամակները (V-րդ հատոր) և տպագրութեան յանձնւած Լ. Տոլստոյի «Օրագիրը», որոնց պատմա-գրական կարևոր նշանակութիւնը անժխտելի է։

Վերջացնելով մենք կուզենայինք շեշտել, որ 1915 թւի ռուս գրականութիւնը մեզ ասում է, թէ դէպի գրական աշխարհն է քաշւում մարդը, որ իր կեանքով ու ցաւերով, ապրումներով ու խոհերով, յոյզերով ու մտածումներով՝ ըստ երևոյթին իր պատւաւոր տեղն է բռնելու ամբողջ ստեղծագործութեան տաճարում, ուր շուտով, երբ մանաւանդ դադարի թնդանօթների որոտը, լսելի պիտի լինի խոհուն արւեստի նոր ու հաճելի մեղեդին։

Թ. Բաղդասարեան

digitised by A.R.A.R.@

պ. Թաշճու Խդմալեանը այցելեց Հաջի-Նազարի ծխ. դպրոցը, այնտեղից եկաւ Զաքուռի դպրոցը դիտելու և ապա անցաւ Շոնախրան։

— Զաքուռի ծխակ. դպ. ստացել է 100 ռ. Նիկոլսկ—Ուսուրիյսկ քաղաքից Ալէքսան Միրզայեանից իբրև նուէր դպրոցում սովորող գաղթական աշակերտների կարիքները հոգալու համար։ Դպրոցում սովորում են մօտ 30-ի չափ գաղթական աշակերտներ։

Մ. Գէորգեան

ԶԱՔԱԹԱԼԱ.—Տեղիս քաղաքային դպրոցը, նոր լուրջ և հիմնական բարեփոխութեան էր կարօտ. արդէն վերափոխուել է բարձր տարրական դըպրոցի։ Աւօ

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

ՌԱԶՄԱ-ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Աշխատանքի սեկցիայի ռեզոլիւցիաների քւէարկութիւնը։

Որոշւած է ամեն միջոցներով պաշտպանել արդիւնաբերական ձեռնարկութիւնները բանւորական կազմով։

Ու և է շրջան էւակուացիայի ենթարկելու դէպքում անհրաժեշտ է որոշ կարգով տեղափոխել բանւորութիւնը պետութեան որոշ կենտրոնները։

Պատերազմական գերիների աշխատանքից պիտի օգտւել լայնօրէն, թէ արդիւնաբերութեան, թէ գիւղատնտեսութեան մէջ։

Աշխատանքի համաձայնեցուցիչ ատեանների վերաբերմամբ երկու տարբեր առաջարկներ են լինում. Կոմիտէի բիւրօի անդամները առաջարկում էին հիմնել այդ հաստատութիւնը օրէնսդրական կարգով. Բանւորների ներկայացուցիչները, մատնացոյց անելով, որ մեր օրէնսդրութիւնը շատ անկատար է, պնդում էին, որ այդ հիմնարկութիւնները հաստատւեն հրահանգի կարգով. Համագումարը ընդունում է բիւրօի բանաձևը։ Անհրաժեշտ է համարւում տարածել այդ հիմնարկութիւնները և այն բոլոր գաւառական շրջաններում, որտեղ ստեղծւած են ռազմա-արդիւնաբերական կոմիտէներ։

Պէտք է հիմնել աշխատանքի բորսաներ՝ բանւորների և գործատէրերի հաւասար մասնակցութեամբ։

Երկար վիճաբանութիւններից յետոյ, որ տեղի են ունենում արդիւնաբերողների և բանւորների միջև, ընդունւում է հետևեալ բանաձևը աշխատանքի պայմանների մասին. «Համագումարը գըտնում է, որ պէտք է ստեղծեն այնպիսի պայմաններ, որոնք ապահովէին բանւոր դասակարգին արժանաւոր գոյութիւն և բաւարար վաստակ, համապատասխան ներկայ պայմաններին։ Համագումարը յանձնարարում է կ. կոմիտէին հոգալ հետևեալ միջոցների մասին. 1) Վերաքննութիւն գործարանային օրէնսդրութեան այն սահմանափակումների, որոնք հրատարակւած են 87 յօդ. ոյժով. 2) Վերաքննութիւն իշխանութիւնների հրատարակած բոլոր պարտադիր կարգադրութիւնների։

Առաջարկւում է անյապաղ հարց յարուցել օրէնսդրական հիմնարկութիւններում՝ բանւորական ապահովագրութեան վերաբերեալ օրէնք անցկացնելու համար։

Վերջապէս համագումարը որոշում է մտցնել գործարաններում [illegible]։

Համագումարը փակւում է մի ողջոյնով ուղղած Պետական Դումային։

ԲՈՒՐՑԵՒԸ

Բուրցևին իրաւունք է տրւած 7 օրով գնալ Մոսկւա գիտական աշխատանքների համար Պատմագիտական Թանգարանում։

Պետրոգրադից հեռանալիս Բուրցևը դիմել է Ներքին գործերի մինիստրին արտասահմանեան անցագիր ստանալու համար։ Նա կը գնայ Շւէցիա, Անգլիա, Ֆրանսիա, Իտալիա. Նա ուզում է տեսնել այնտեղ իր ռուս և այլազգի բարեկամների հետ, պատմել իր տպաւորութիւնները Ռուսաստանից և խօսել պատերազմի հետ կապւած հարցերի մասին։ Բուրցևը մտադրութիւն ունի նաև պատերազմի վերջին Ռուսաստան տեղափոխել, եթէ հնարաւոր լինի, իր հարուստ արխիւը ռուս ազատագրական շարժման վերաբերեալ։

Մի արտասահմանեան յայտնի հրատարակչութիւն առաջարկել է Բուրցևին, իրեն յանձնել տպագրելու այն բոլորը, ինչ պատահել է Ռուսաստանում վերջին մէկ և կէս տարւայ ընթացքում։

ԹՈՒՐՔԱՑ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱԿՑԻԱՅԻՆ ԿԻՑ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Պետ. Դումայի մահմ. ֆրակցիայի կից խորհրդակցական ժողովը գումարւել է փետր. ամսում և մահմեդական պատգամաւորների հետ միասին քննել ֆրակցիայի վերաբերմունքի հարցը դէպի Դումայի առաջադիմական բլոկը։ Ժողովը յանգել է այն որոշման, որ մինչև որ բլոկի և ֆրակցիայի միջև բանակցութիւնների արդիւնքը չպարզւի, հիմնական մի վճիռ չէ կարելի կայացնել։

Խորհրդակցական երրորդ ժողովում քննւել է ֆրակցիայի համար անհրաժեշտ ծրագիր մշակելու հարցը։ Այսպէս էֆէնդին մատնանշել է, որ Թիւրք ժողովրդի մէջ սէ-հարիւրակային տարրերն աւելանում են, որոնք ամեն տեղ մուտք են գործում և պատգամներ ուղարկում ֆրակցիային։ Եթէ ֆրակցիան ունենայ իր հիմնական տեսակէտն ու որոշ ծրագիրը, կարելի է այդպիսի գրութիւնները մերժել։

Մուսա էֆ. դիտել է, որ ծրագիր կայ, բայց անգործութիւն է տիրում—դա «Իսլամական Միութեան» ծրագիրն է։

II Պետ. Դումայի մահմ. ֆրակցիայի քարտուղարը պարզաբանել է, որ իրենք այն ժամանակ ունեցել են իրենց ծրագիրը, որ քաղւած է եղել «Իսլամական Միութեան» ծրագրից։ Իսկ նրա քաղաքական ծրագիրը առնւած է եղել կադետական կուսակցութիւնից։ Այդ ծրագրի ընթերցումից յետոյ կարծիքներ են յայտնել, որ լաւ կը լինէր, եթէ դրանից աւելի իրաւունքներ ու ազատութիւն ձեռք բերւէր։

Խորհրդակցական ժողովն որոշում է II Դումայի այդ ծրագիրը պահել իբր հիմք, և մշակել մի ուրիշ նպատակայարմար ծրագիր։

Այնուհետև քննել է ֆրակցիային կից մշտական մի «Բիւրօ» կազմելու հարցը։ Ընդունւել է, որ ֆրակցիան կարիք ունի դրան։ Բիւրօյի կազմին մասնակցողները համահաւասար իրաւունք պիտի ունենան ֆրակցիայի անդամների հետ՝ խորհրդակցական ժողովում և ուրիշ գործառնութիւններում։ Վիճաբանութիւններից յետոյ որոշւել է, որ ամեն մի մեծ (մահմ. բնակչութեամբ) քաղաքի համար ֆրակցիան մատնանշէ Բիւրօյի կազմին մասնակցելու համար 2—3 թեկնածուներ, որոնցից մէկը պիտի ընտրւի քաղաքի կողմից, որ պիտի ապահովէ այդ ներկայացուցչի ապրուստը։ Իսկ փոքր քաղաքները և գաւառները իրենց կարողութեան չափով պէտք է փող հանգանակեն և ուղարկեն ֆրակցիային, որպէս զի սա իր հայեցողութեամբ անհատներ հրաւիրէ Բիւրօյի համար՝ ապահովելով նրանց ապրուստը։

(«Աչըկ-Սէօզ», № 117)

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բուխարեստից հաղորդում են, որ Թիւրքիայում ցանքսերի տարածութիւնը կրճատւել է 85%. պատճառը բանւոր ձեռքերի և սերմացուի պակասութիւնն է։ Անատոլիայի երկաթուղու երկարութեամբ ձգւած վիլայէթներում ցանքսերի տարածութիւնը կրճատւել է 20%, միայն Դիարբեքիրի, Հալէպի, Ուրֆայի և Մուսուլի վիլայէթներումն է, որ ցանքսերի տարածութիւնը մնացել է նախկինը։ Թիւրքական պարլամենտը սկսւած սովի պատճառով մաքսից ազատել է ցորենը, բրինձը, շաքարը, կերոսինը և այլն։

— Սեպարատ հաշտութիւն պահանջելու համար Սեբաստիայից Պոլիս գնացած պատգամաւորութիւնը ձերբակալւած և բանտ է դրւած։

— Սոֆիայում սպանւած Թիւֆէքչիևը 1895 թւի մակեդոնական ապստամբութեան կազմակերպողն էր։ Վերջին ժամանակս նա վայելում էր աւստրո-գերմանական բլոկի և Ռադոսլաւովի կաբինետի համակրութիւնը։ Բարեկամ էր Էնւէր-փաշայի և Թալաթ-բէյին։ Ստամբուլովի սպանութիւնից յետոյ փախել էր Օդեսսա և վերադարձել Մակեդոնիա Թիւրքիայում սահմանադրութիւն հռչակելուց յետոյ. այդ ժամանակ էլ անդամագրւել էր «Միութիւն և Յառաջդիմութիւն» կուսակցութեան։ Հաստատւած է, որ նրա սպանութեան աստառը քաղաքական է և մէկն է Բուլղարիայում տեղի ունեցող հակագերմանական շարժման արտայայտութիւններից։

— „Daily Chronicle“-ի Բուխարեստի թղթակիցը գրում է. «Երբ կատարւեց Ստամբուլովի սպանութիւնը, Ֆերդինանդը բացակայ էր երկրից և այդպիսով հաստատեց, որ իր մասը խառը չէ։ Այժմ նա նորից հեռացել է երկրից։ Բուլղարիայում լուրեր են պտտում, թէ Ֆերդինանդը նոր դաւաճանութիւն է պատրաստում։ Բուլղար գիւղացիները, յոյները կորելով, թէ նա կը վերադառնայ, ասում են, որ նա փախել է, բռպանելու վախից»։

— Բուլղարական կառավարութիւնը հիւպատոսներին առաջարկել է վիզէ չանել Յունաստան գնացող յոյների անցաթղթերը, մատնանշելով, որ այդ միջոցը ժամանակաւոր է և պատճառը Յունաստանի հետ բարդութիւններ ծագելու հնարաւորութիւնը չէ։

— Բուխարեստում մեծ նշանակութիւն են տալիս այս օրերս Աթէնքում յունաց թագաւորի և ռումինական դեսպանի միջև տեղի ունեցած տեսակցութեանը։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Սալմաստ, 4 մարտի

Սալմաստի Գաղթականական Կոմիտէն յայտնում է խորին շնորհակալութիւն Թաւրիզի՝ Սալմաստին օժանդակող Հայ Կանանց կոմիտէին, որը երրորդ անգամ ուղարկում է մեծ քանակութեամբ վերմակներ և տաք շորեր։ Ցանկանում ենք նրան աւելի եռանդ և աշխոյժ իր գործունէութեան մէջ։

Նախագահ՝ Ներսէս եպիսկոպոս

Անդ.-քարտ.՝ Ա. Յարութիւնեան

—

Տաւրեզ, 14 փետրւարի

Փետր. 10-ին պ. Գրիգոր Առաքելեանցի պսակադրութեան առթիւ հանգանակեցի յօգուտ Հայրենիքի վերաշինութեան եօթանասուն ռուբլի, որից հանելով պոստային և այլ ծախքեր, մնացել 69 ռ. 64 կ. խնդրում եմ յանձնել Նորին Վեհափառութեանը *), իսկ ներքոյգրեալ ցուցակը տպագրել պատւական օրաթերթիդ մօտիկ համարներից մէկում։

Գրիգոր Առաքելեան 10 ռ., Յովհաննէս Բուդաղեանեան 10 ռ., Ներսէս Վարսենիկ Առաքելեան 5 ռ., տ. Մ. Առաքելեան 5 ռ., պ. պ. Վահան Միսկարեան 5 ռ., Նիկ. Յարութիւնեան 5 ռ., Միքայէլ Խաչիեանց 4 ռ., տ. Մագթաղ Աւագեան 3 ռ., պ. պ. Գրիգոր Հարէեանց 3 ռ., Սէրգէյ Գէորգեան 3 ռ., Մարկոս քահ. 3 ռ., Հայկ-Արամ 3 ռ., Մենտոր Սանթուրեան 3 ռ., Հայրապետ Ֆրանկեանց 2 ռ., Խաչատուր Ֆրանկեանց 2 ռ., տ. տ. Օլինկա Բէլուգեանց 1 ռ., Սալոմէ Գէորգեանց 1 ռ., Բէկլար Աղբալեան 1 ռ., Սասլան, Թուրք, 1 ռ. 70 կ.։

Մարկոս քահ.

*) Ծանօթ. գրաւեն.— Դրամը փոխադրւած է Նորին Վեհափառութեանը։

ՊՈՍՏԱՐԿՂ

ՎԵՐԻՆ-ՀԱՆԴ, տ. Եղմ. Համբարձումեանին.— 8 ռ. 15 կոպ. ստացւած է, և կը տպագրւի շուտով իր հերթին։

ԼՈՋՈՎԱՅԱ ԿԱՅԱՐԱՆ, Կոր. Մարտիրոսեանին.—Կամաւորների օգտին նոյեմբերի և դեկտեմբերի ձեր ուղարկած 15-ակ. ռուբլիները տպւած են մեր թերթի (1915 թ.) № 290-ում. Ներկայ տարւայ յունւարի և փետրւարի վճարները ստացւած են և կը տպագրւեն շուտով իր հերթին։

Խմբագիր՝ Ս. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

«ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԲԻՒՐՕ»-Ի ԿՈՂՄԻՑ

ՓՆՏՐՒՈՒՄ ԵՆ

1. Վան Կզլտաշցի Պետրոս Մխիթարեան (Մանուկեանց), Ալթամարի աշակերտներից։ Ապրած է եղել Իգդիրում, յետոյ, որպէս թէ կամաւոր է գնացել և սակայն, նորից յետ է վերադարձել։ Փնտրողը նրա մայրն է (կամ Մանուկ Գէորգեանը)։

2. Գաւաշ Քարագաշտ գիւղից Սեդրակ Պետրոսեանը, որ նոր է վերադարձել Բուլղարիայից, ցանկանում է իմանալ, թէ իր ընտանիքը այժմ որտեղ է գտնւում. մայրը—Ոսկօ, կինը—Մարիամ, եղբայրը—Յաբէթ և հօրեղբոր որդին—Բադդիկ. խնդրում ենք գիտցողներից, որ յայտնեն. Тифлисъ, Пушкинскій пассажъ, № 25, «Տեղեկատու Բիւրօ»։

3. Աղի Լէզ գիւղից Տէր-Նահապետ, 30 տարու և Մոլա-Մուստաֆա (Մանազկերտ) գիւղից Աղբունար Գասպարեան։ Փնտրողն է տիրուհի Զմրութ. Յայտնել Թիֆլիս, Նաւթլուղ, Զարզարովի տուն են։

4. Բուլանուխ Խարալըղ գիւղից Կարապետ Մելքոնեան (Զուխաջեան), 60 տարեկան, մեծ գաղթից երկու ամիս յետոյ կորւել է։ Փնտրողն է Արամ Զուխաջեան։ Յայտնել Սեկրետարսկի № 10 են։

1. Ճատախ Թաղեցի, Սահակ Օհաննէսեան, վերջին երկու տարիները եղել է Ամերիկայում։ Մի տարուց աւելի է ինչ նամակ չէ ստացել նրանից։ Փնտրողն է Բաղդասար (նրա եղբայրը)։ Յայտնել Գոգոլևսկայա, № 26, Մանուկ Բէլեկեանին են։

6. Մանազկերտ Ղզըլ-Ղայա գիւղից Սահակ Հասօեան (Այգօեան), մեծ գաղթին կորած։ Փնտրողը նրա կին է՝ Նազօ։ Յայտնել. Елисаветполь, кон. ПавлуЕпископосову, ուղարկել Մաշկապ Սերգէյ Մալխասեանի ձեռքով են։

290 1—1

—

Տփխիսի Գերապատիւ Տ. Սրբազան Առաջնորդին յանձնւած է յօգուտ հայ փախստական որբերի, Սուխումի շրջանում «Լումայ» թերթի վաճառումից առայժմ գոյացած նւէրները, որի համար շնորհակալութիւն եմ յայտնում նւիրատուներին, ինչպէս և աշխատող անձերին։

Չիկերդէ և Լամբրա գիւղից բար. Պսակ քահ. Չէյթունեանի, Ս. Ներսիսեանի, Ն. Քէյիշեանի, Խ. Փարծիկեանի և Պ. Քէշեանի միջոցով 80 ռ. 25 կոպ.։

Նւիրատուներն են.

Սուրէն Քիւլեան 3 ռ., Մագիկ Ղազարեան, Սահակ Չէյթունեան, Լուսիկ Չէքիլեան, Հոռբ Չէյթունեան, Սառա Խանճեան, Յարութիւն Տաշճեան, Գեղամ Թագէոսեան, Կարապետ Պետիկեան, Յարութիւն Ուստեան, Յովհաննէս Թանմազեան, Աւետիս Օհանեան, Գօգոս Տաշճեան, Գէորգ Գարաքեահեան, Յարութիւն Պուլուքեան, Գօգոս Եօքսիւզեան, պարսիկ Մէհմէդ ուստա, Կարապետ Գոչումեան, Դաւիթ Գաղանճեան, Խաչիկ Գիյճեան, Նշան Բոլաճեան, Եղիա Արզումանեան, Ալէքսան Կունտաքճեան, Գօգոս Քերսելեան, Գօգոս Քեօսեան, Գէորգ Գալայջեան, յոյն Կոստի Շար-օղլի, Յակոբ Փարթալեան, Հրանդ Պետիկեան 1-ական ռ., Գրիգոր Քերսելեան 70 կ., Հերիք Տոմբալեան, Արզուկ Պիճօեան, Կարապետ Արզումանեան, Պաղտասար Չէպելեան, Արուսեակ Պետիկեան, Յարութիւն Խանճեան, Յարութիւն Փարծիկեան, Յարութիւն Գրպաշեան, Գրիգոր Ուստեան, Մովսէս Գալայջեան, Գրիգոր Քերսելեան, Գօգոս Գօգոսեան, Մկրտիչ Վարժապետեան, Գրիգոր Սարեան, Գրիգոր Փարծիկեան, Աբրահամ Զազրեան, Դանիէլ Ուստեան, Ալէքսան Սէլլեան, Զատիկ Չէփնեան, Սահակ Փարծիկեան, Մալխաս Ղազարեան, Բարսեղ Տէմուրջեան, Յակոբ Քեօրեան, Աղային Ուստեան, Օսկիան Մինասեան, Յովհաննէս Սակելեան, Աբրահամ Օհանեան, Կարապետ Գիւճեան, Ղեւոնդ Աւետիսեան, Կարապետ Պետիկեան, Մարտիրոս Պետիկեան, Աղային Փայաղեան, Նշան Քիւլեան, Եղիա Փարծիկեան, Միխայէլ Դանիէլ-Տօքտոնով, Խաչիկ Թէքնէճեան, Յարութիւն Մելքոնեան, Կարապետ Քէյիշեան, Ադամ Խաչարեան 50-ակ. կ., Գրիգոր Փարծիկեան, Նահապետ Չէյթունեան 40-ակ. կ., Ադամ Քեօրեան, Յարութիւն Թանմազեան, Աբրահամ Փարծիկեան 35-ակ. կ., Գէորգ Եօքսիւզեան, Փիլիպպոս Չէփնեան, Անտոն Զատիկեան, Աւետիս Չէփնեան, Հոփսիմէ Ղազարեան, Եսթեր Ուստեան, Գէորգ Մինասեան, Աննա Ուստեան, Գօգոս Քեօսեան, Յակոբ Գրպաշեան, Յակոբ Գ. Գրպաշեան, Սարգիս Աւճեան, Պետրոս Չէփնեան, Մարտիրոս Ասլանեան, Գրիգոր Քեօսեան, Գալուստ Գօգոսեան, Մարիամ Փալաղեան 30-ակ. կ., Մարիամ Թէքնէճեան, Ալէքսան Ուստեան, Գալուստ Թէքնէճեան, յոյն Անաստաս, Եփրեմ Մարկոսեան, Սահակ Գալայջեան 25-ակ. կոպ.։ Նաև ստացել եմ մինչև 20 կոպ. վճարող այլ և այլ նւիրատուներից ընդամենը 20 ռ. 60 կ.։

Առաջիններին հետ մինչև այսօր ստացւած է գումարով 614 ռ. 63 կ.։

Սուխումի գործակալ՝

Եղիշէ ք. Տէր-Եղիազարեան

(Կը շարունակւի)

905 0—3

—

Ամսոյս 1-ին Թովուզ կայարանում երկաթուղու կոնդուկտորները վայր են գրել 11 տարեկան տաճկաստանցի մի երեխայ, Թոմաս անունով, Մոխրաբերդ գիւղացի։ Երեխան պահւում է մեզ մօտ։ Նրա ասելով իր ծնողները և եղբայրները գտնւում են Բագւում. եղբայրը եկել էր Դիլիջանից, սանի Բագու, գծրախտաբար իրար կորցրել են Աղստաֆա կայարանում։ Երեխան նստել է առանց տոմսակի մինչև Թովուզ։ Նրա հօր անունը Աստւածատուր է, մօր անունը Եղիս, մեծ եղբօրը—Մխիթար, փոքրինը—Գրիգոր, քրոջը—Նուբար։ Մեր հասցէն՝ Ст. Тоузъ З. Ж. Д., Мосесу Биліянцъ.

—

Ներքոյ ստորագրողներս կուզենք գիտցնել մեր ծնողներուն, բարեկամներուն և ծանօթներուն մեր ողջ ըլլալը և Ռուսիոյ մէջ որպէս գերի գտնուիլը.

1. Կարին քաղ. սափրիչ, Արամ Ա. Չիլինկիրեան, 2. Բ. Գոմաձորցի Ալէք. Մ. Ֆրտանեան, 3. Նոյն գիւղէն Սարգիս Դ. Աբրահեան, 4. Բ. Հերքն գիւղացի Անդրիաս Ս. Բօղոյեան, 5. Երնուա Բ. Յաբէթ Գ. Լուսաբարեան, 6. Խնուս Գարաչոպանցի Պետրոս (Ալօ) Խ. Չլխատեան։

Մեզ փնտրողները թող դիմեն հետևեալ հասցէին. Нижній Ташлъ, Пермской губ., Платиновые Пріиски, Шультиха, Военно-Пленному—անուն, ազգանուն։ 282 4—2

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԾԱԽՈՒՄ ԵՆ

Լիմոնադ պատրաստելու մեքենաներ լրիւ մասերով։
Հասցէն. Կախեթինսկի փողոց № 52 Խ. Աբրամեանի լիմոնադի գործարան։

281 3—2

ԶԻԼԲԵՐՇԱՑ-ՇԱՊԵԼՆԻԿՈՎԱՅԻ

Ելիսաւետինսկայա փողոց, № 7. Բօ-Մոնդի դիմաց, Վերոնցովի արձանի մօտ։ Ընդունում են մասնաւոր բժիշկները, առաւ. ժ. 8-ից—երեկ. 8 ժամը։ Կարելի է բժշկել բոլոր ցանկութեան առանց բուր-մասինայի և ատամները հանել առանց ցաւի, քմրեցուցիչ դեղերի ներգործութեամբ։
Ատամնաբուժարանն ունի արհեստանոց, որտեղ ընդունւում են պատւէրներ ամեն տեսակի արհեստական ատամ. համար. պատւէրները եռ օր տարւում են շուտ. Արհեստական ատամներ 24 սկսած 1 ռ. 50 կոպէկից և վեր։ 25—12

Լոյս տեսաւ 2-րդ տպագրութեամբ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

ՌՈՒՍ-ՀԱՅԵՐԷՆ

ԲԱՌԱՐԱՆ

ճոխացրած և վերամշակւած
(18,000 բառ, 662 էջ)

ԳԻՆՆ է 1 ռ. 25 կ.։ Վերադիր վճար. 1 ռ. 73 կ.։

Նոյն հեղինակի՝

ՀԱՅ-ՌՈՒՍԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

ԳԻՆՆ է 1 ռ., վերադ. վճար. 1 ռ. 33 կոպ.։

Դիմել՝ Тифлисъ, Ваке, собств. домъ 846 А. И. Туманову. 30—8

ԿՈՐՍՒԱԾ Է ԱՆՑԱԳԻՐ № 175, տրւած Շահմահմուդի գիւղական վարչութեան կողմից (Նախիջևանի գաւառ, Երևանի նահանգ)։ Գտնողին խնդրում եմ ուղարկել՝ Сарыкамышъ, складъ Мурадова, Араму Григорьевичу Мкртичову. 285 3—1

Կը փնտրի Բիթլիսցի Երւանդ Երկանեան, տարի մը առաջ Թիւրք բանակի զինւոր մ'էր Վան քաղաքի մէջ և հիմա Երևանի մէջ ըլլալը կը լսենք. հասցէն գիտցողներէն կը խնդրի իմացնել իր եղբայր Յովսէփ Երկանեանին՝ հետևեալ հասցէով. J. Erganian, 805, J. Strees. Fresno, California, U. S. A. 287 3—1

ՎԱՀԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Վան Դաւաշի Նորեկ գիւղացի, Լման (2) տարի է, որ Ամերիկայում կը գտնւիմ և միշտ ալ նամակցել եմ մեր պարագաներու հետ, բայց՝ համաեւրոպական պատերազմի պատճառաւ զրկըւած ենք նամակցելէ. Ուստի կը դիմեմ հայ հասարակութեան, որոնք որ իմ գերդաստանի ուր ըլլալը գիտեն, ինձ լուր տան նամակով, այս հասցէին՝ Mr. Vahan Carabedian, 349, p. a. Box, City Paint Va. U. S. A. և կամ ուղղակի տեղոյս «Հայրենիք» օրաթերթում լուր տալ։ 288 2—1

ՍԻՖԻԼԻՍՈՎ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԸ

այժմ լիակատար հնարաւորութիւն ունին կիրառել ֆրանսիացի Դ-Ր ԴԸ-ՎԵԶԸՅԻ ՊՐԵՊԱՐԱՏԸ։

Դ-Ր ԴԸ-ՎԵԶԸՅԻ ՊՐԵՊԱՐԱՏԸ ոչնչացնում է բծերը, թարախակալումները, խոցերը, որոնք առաջանում են սիֆիլիսից, կտրում է գլխացաւերը, ոսկերի և մէջքի ցաւերը, հեռացնում է անքնութիւնը և յիշողութեան, տեսողութեան ու լսողութեան թուլացումը։

Դ-Ր ԴԸ-ՎԵԶԸՅԻ ՊՐԵՊԱՐԱՏԸ վաճառւում է Թիֆլիսում բացառապէս «Գործնական Բժշկականութեան Լաբորատորիայի» Թիֆլիսի բաժանմունքում, Ս/Տ. Ջ. Ա. ԿԱՃԿԱՃԵԱՆԻ ԵՒ Ա. Ս. ԱՇՈՒԳ-ԲԱԲՈՎԻ «ՍՈԼՈՏԱՏ» դեղավաճառանոցին կից, Սոլոլակսկի փող., տուն Թիֆլիսի Փոխադարձ Վարկի ընկերութեան, հեռախօս 17—62 (Тифлисъ. Аптекарскій Магазинъ «Солотатъ», Сололакск. ул.).

Մի տուփի գինն է 5 ռուբ. Ժողովրդական գրքոյկը ուղարկում է ձրի։

917 0—1

Մամուլի տակ է և շուտով լոյս կը տեսնի նոր հրատարակութեամբ

„ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ-ԱԼԱՆ“-Ի ԵՐԳԵՐԸ

ԳԻՆՆ Է 25 ԿՈՊ.

Ցանկացողները նախօրօք կարող են դիմել՝ Тифлисъ. Типог. «Мамулъ» К. Макинаджяну. 291 1—

ՍՈՍԿԱԼԻ ՏԱՆՋԱՆՔՆԵՐԻՑ ՅԵՏՈ ԻՆՉՊԷՍ ԵՆ ՄԵՌՆՈՒՄ ՋՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԸ

Ջղային հիւանդները մեռնում են սրտի թուլութիւնից, ողնաշարի ու գլխի բորբոքումից, ուղեղի փափկանալուց, մասամբ խելագար դրութեան մէջ կամ ինքնասպանութեամբ յանցաւորեցողութեան հետևանքներից, կոնոլիզմից, որը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ մի ձգտում հիւանդի կողմից գլխի խեղդելու հիւանդութեան երևան գալը։ Ջղային հիւանդութիւնների նշանները ի միջի այլոց հետևեալներն են. դիւրագրգռութիւն, վատ տրամադրութիւն, վերջաւորութիւնների դողդողումը, սրտի թրթռոց, գլխի պտոյտ, անքնութիւն, վերջաւորութիւնների ընդարմացում կամ կաշւի որոշ մասերի անզգայութիւն, կաշւի սուր զգայութիւն, կոկորդի, ձեռների, գերի ցաւեր, կրծքի ճնշումն, յիշողութեան թուլութիւն, ականջների աղմուկ, տարօրինակ ցանկութիւններ և այլն։ Աւելի ծանր դէպքերում պատահում են մտաւոր կեանքի խանգարումներ։ Ջղային հիւանդութիւնները գլխի և ողնաշարի ուղեղային հիւանդութիւններ են։ Անչափ աշխատանքի, վշտի, հոգսի, վախի կամ ընդհանրապէս առողջապահութեան կանոնները խանգարելու պատճառով ջղային սիստեմը թուլանում է։ Ցաւալի այդ թուլութիւնը ժառանգական բնոյթ է կրում։ Ուժասպառութեան այդ դրութիւնները պէտք է վերացնել սիստեմատիկ կերպով ամրացնելով ջղային սիստեմը, մատակարարելով օրգանիզմին այն սննդարար նիւթը, որը անհրաժեշտ կը համարւի ջղերի համար։

Իսկ դա փաստ է, որ տարիների ընթացքում ասորնֆամեարար պակասում է մեզանից, ուրեմն հարկաւոր է այդ պակասը լրացնել։

Պարիզի յայտնի բժիշկ Դիէզին երկար աշխատանքներից և փորձերից յետոյ աջողւել է պատրաստել միակ դեղը, որը պարունակում է իր մէջ մեծ քանակութեամբ ֆոսֆոր։ Այդ դեղը կոչւում է Սոլիմուլ, որը վերականգնում է կորցրած երիտասարդութիւնը, առողջութիւնը և ընդհանուր ջղայնութիւնը և թուլութիւնը. արտասահմանի և Ռուսաստանի յայտնի պրոֆեսորները, բժիշկները և հիւանդները տւել են իրենց գովասանքը և շնորհակալութիւնը, և այժմ զանազան սանատորիաներում և հիւանդանոցներում բժշկում են հիւանդներին Պարիզի յայտնի բժիշկ Դիէզի հանճարեղ գիւտով Սոլիմուլով... Ահա ինչ են գրում Սոլիմուլի բժշկութեան մասին բժիշկները.

Իմ պրակտիկայի միջոցին «Սոլիմուլով» բժշկումն անխտիր բոլոր դէպքերում տւել է փայլուն արդիւնք։ Ամենածանր քայքայումների Սոլիմուլի օգնութեամբ կլինիքական բժշկական կատարած մեր դէպքերը տասնեակներից աւելի են, չհաշւելով հիւանդանոց այցելող հիւանդներին։

Մեր դիտողութիւններով միշտ պատրաստ ենք Ձեզ ծառայելու.

«Ջղային ու ներքին հիւանդութիւնների կլինիկա»՝ Բժ. Ժակ Լերու Մինօ։

Իսկական Սոլիմուլը պատրաստում է Ֆրանսիայում (Պարիզում), ամեն մի արկղը ունի գործարանի դրոշմը՝ Institut „D-r Calvet Paris“. մի տուփը բաւական է, որ դուք զգաք Ձեր [illegible] զօրացութիւնը և դուք կը ստանաք Ձեր ուզած եռանդը և առողջութիւնը. դեղերի հետ ուղարկւում է բոլոր եւրոպական և Ռուսաստանի պրոֆեսորների, բժիշկների, հիւանդների գովասանքները և շնորհակալական նամակները։

Պատւէրները, փողը և նամակները ուղարկել 1) Тифлисское отдѣленіе Института доктора Кальве, Тифлисъ Эриванск. площ., Пушкинская 3, верхній этажъ, отд. 9/1 (Խնդրեմ հասցէն գրել լրիւ, ինչպէս որ աւերէն գրւած է)։ Մէկ տուփն արժէ 7 ռուբ., ճանապարհածախսով և վերադիր վճարով 50 կոպ. աւելի արժէ։ Ով ուղարկի 7 ռ. փողը առաջուց (լովին), ճանապարհածախս չի վճարում։ Իսկ 4 տուփն արժէ 25 ռուբ.։

Վերադիր վճարով ուղարկւում է միայն 2 ռ. 50 կ. կանխավճար ստանալուց յետոյ։

886 0—13

ԿՈՎԻ ԱՐԴԱՐ ԻՒՂ

ստացւած է մեծ քանակութեամբ

ԶԱՔԱԹԱԼԱՅԻ ԿՈՎԻ ՄԱՔՈՒՐ ԻՒՂ

Ցանկացողներին խնդրեմ դիմէք Գոլովինսկի պրոսպեկտ, № 16. Շիկանեանցի խանութը։ Իւղի լաւ յատկութեան համար երաշխաւորում եմ. Ա. Շիկանեանց։

274 3—1

Հրատարակութիւն «Լոյս» Ընկ. Дозв. воен. ценз. Типографія „МАМУЛЪ“, Лорисъ-Меликовская ул. № 22.

digitised by A.R.A.R.@